№ 53 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՐՏԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՐՏԻ № 53

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարւանը 6 րուբլի, ամսականը 85 կոպ.
Առանձին համարները ՄԻՆՉ ՏԱՍԸ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak."
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն [illegible]
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 9 ՌՈՒԲ.

Մարտի 1-ից մինչև ապրիլի 1-ը—85 կ. [illegible]

Յայտարարութիւնների համար վճարում են [illegible] տողատեղին 20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.

1914 Թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք ..., ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, 1865—1871 Թ. [illegible]

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Վլադիմիր ՄԱՐԻԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄԵԱՆՑԸ իր զաւակներով, ՆԱՏԱԼԻԱ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ և ... ՆԻՆԱ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ և ... ԳԱԼՍՏԵԱՆ ... ՏԷՐ-ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ-ՆԵՐԸ խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին իրենց սիրելի ամուսնու, հօր և եղբօր

ՍԵԴՐԱԿ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ՏԷՐ-ԱՌԱՔԵԼԵԱՆՑԻ

մահը, որ անդի ունեցաւ կարճատև, բայց ծանր հիւանդութիւնից յետոյ մարտի 7-ին, երեկոյեան ժամը 10-ին։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի, մարտի 11-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Католическая ул., Архивный пер. № 22) դէպի Մէյդանի ս. Գէորգ եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 206. 2—2

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՍԱՀԱԹՉԵԱՆԸ իր զաւակներով, Յովհաննէս և Կարապետ Յարութիւնեան Սահաթչեանները իրանց ամուսիններով խորին վշտով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին առաջիններիս անմոռանալի ամուսնու և հօր, վերջիններիս եղբօր և տագեր՝

ՂԱԶԱՐՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՍԱՀԱԹՉԵԱՆԻ

մահը, որ անդի ունեցաւ մարտի 6-ին։ Յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի մարտի 11-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, բնակարանից՝ (Միքայէլեան փողոց № 77, տ. Մաղաքեանների), դէպի Ջիգրաշէնի եկեղեցին և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։ 209. 2—2

ՄԱՐԻԱՄ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՄԱՂԱՔԵԱՆԸ և որդիքը՝ Թադէոս, Բարդուղիմէոս, Մկրտիչ և Գէորգ Ներսիսեան Մաղաքեանները իրանց ընտանիքներով յայտնում են բարեկամներին ու ծանօթներին իրանց սիրելի փեսայի՝

ՂԱԶԱՐՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՍԱՀԱԹՉԵԱՆԻ

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի, մարտի 11-ին, առաւօտեան ժ. 10-ին, բնակարանից՝ (Միքայէլեան փողոց, № 177, տ. Մաղաքեանների) դէպի Ջիգրաշէնի եկեղեցին և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։ 210. 2—2

Համալսարանաւարտ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԷՍ

մը որ Ունգարիոյ մէջ ալ գործնական տեսած է, կը փափաքի հողամշակութեան և կենդանաբուծութեան վերաբերեալ որևէ գործ ստանձնել՝ ամսականով կամ ուրիշ պայմաններով։ Ցանձն կառնէ նաև ֆրանսերէնի և գիտութեանց դասեր աւանդել։
Հասցէ՝ Новороссійскъ, Эльмасянъ.
(հ. կ.) առ. 217. 3—1

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՕՏՕՐԱՔՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏՔԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր. 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ Առ. ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23, тел. 7—92.
(ա.օ.) առ. 977 100—94

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԻՐԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 և 9 մարտի

ԼՈՆԴՕՆ.—110 զինուոր շոգենաւ մտան։ Դուբլինում կանգնած երկու ռազմանաւ մեկնեցին անորոշ ուղղութեամբ։ Դուբլին են եկած չորս ռազմանաւ։ Դուբլինում տարածվեց սենսացիոն լուր, թէ իբր երրորդ հեծելազօրի բոլոր օֆիցերները, թւով 100 հոգի, հրաժարական են տուել իբրև բողոք Ուլստէր մեկնելու կարգադրութեան դէմ։ Զինուորական մինիստրութեան մէջ եղած տեղեկութիւնների համաձայն, հրաժարվել են միայն մի քանի մարդ։ «Դէյլի-Մէյլը» հաղորդում է, որ հէնց որ տարածվեց այդ լուրը, Ասկվիտը և Չերչիլը շտապեցին խորհրդակցութեան գլխաւոր շտաբը։ Չերչիլը խորհրդակցեց նաև ծովակալ Բատէնբերգի հետ։

Օլպօվլիցիոն լրագիրները միաբերան շարունակում են յարձակվել կառավարութեան վրա օֆիցերների հրաժարականի առիթով։ Կառավարական շրջաններում մտքերի յուզմունք է տիրում և նկատվում է անսովոր գործունէութիւն։ Նոր զօրքեր են ուղարկվելու Իրլանդիա։ Իրլանդական ամրոցը պաշտպանում են 1800 զինուոր։

Գրէյը, Ասկվիտը, Չերչիլը և Սիլին ցերեկով գումարվեցին խորհրդակցութեան, որին մասնակցում է Թագաւորի քարտուղարը։

Լոնդոնդէրրիի կոմսութեան պահեստի զինուորներին հրամայված է պատրաստ լինել զէնքի կանչվելու։

Ֆէլդմարշալ Ռօբերտսն ընդունվեց Թագաւորից, յետոյ հրաւիրվեց զինուորական մինիստրութիւնը, որ խորհրդակցեց ֆէլդմարշալ Ֆրէնչի հետ։ Ծովային մինիստրը խորհրդակցեց զինուորական մինիստրի հետ, յետոյ վերջինս ընդունվեց Թագաւորից։ Առաւօտը մինիստրները մի քանի անգամ խորհրդակցեցին։ Թագաւորի անձնական քարտուղարն այցելեց Ասկվիտին։ Կարսօնը դեռ մնում է Կրէգի մօտ։ Բանգօր նաւահանգստին մօտեցել է մի ռազմանաւ։ «Ֆայէրդրէկ» հակայածանաւը եկել է Կինգստօուն։

Ալդէշօտի երկաթուղային վարչութեանը կարգադրված է պատրաստել վագոններ 10,000 զինուոր Գլազգօ և այլ նաւահանգիստներն ուղարկելու Իրլանդիայի համար։ Թագաւորը երեկոյեան ունկնդրութեան ընդունեց գեներալ Ֆրէնչին։

ԼՈՆԴՕՆ.—«Օբսերվէրը» հաղորդում է, որ Իրլանդիայի զօրքերի հրամանատար Պեջետը կարգադրել է գեներալ Գաուգուն ստանձնել Ուլստէրի զօրքերի հրամանատարութիւնը, սակայն Գաուգն հրաժարական տուեց։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

8 և 9 մարտի

ՄՕՍԿՎԱ.—Բացվեց կայսերական ռուսաց թատրոնական ընկերութեան լիազօրների համաժողովը, որ որոշեց հեռագրել ընկերութեան Օգոստափառ Նախագահ Մեծ Իշխան Սերգէյ Միխայլովիչին՝ խնդրելով առ ոտս Թագաւոր Կայսրի արկանել հաւատարիմ զգացմունքներ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—«Տեղեկատու բիւրօն» լիազօրված է յայտնելու, որ «День» լրագրում տպված այն հեռագիրը, որ Բեռլինի ռուսաց դեսպանատունը աւելի քան մի շաբաթ առաջ գիտէր կապիտան Պօլեակօվի ձերբակալութեան մասին, բայց լռութեան էր տալիս, այդ հանգամանքը բոլորովին սխալ տեղեկութիւններ է պարունակում։ Հէնց որ կայսերական դեսպանատունը տեղեկութիւն ստացաւ Պօլեակօվի ձերբակալման մասին, նա անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտաւ գերմանական արտաքին գործերի մինիստրութեան հետ, որ խսկոյն և եթ կարգադրեց ազատել կապիտանին։

Պոստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը հաղորդում է, որ Ռօստովի և Եկատերինօսլավի գաւառների հեռագրագծերը, որոնք փչացել էին ուրագանից, ուղղված են։

Փետրվարի 28-ի ուրագանից վնասված ազգաբնակութեանը նախնական օգնութիւն ցոյց տալու համար ներքին գործերի մինիստրութիւնը յատկացրեց 25,000 րուբլի։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ. — Զօրահրամանատարը վճռել է կազմակերպել ուրագանից վնասվածներին օգնող յանձնաժողով։ Լրագիրների գրասենեակները ստանում են առատ նուէրներ յօգուտ վնասվածների։ Դօնի հովտում գտնվում են ամեն օր ուրագանի զոհերի նորանոր դիակներ։

ԿՐԵՄԵՆՉՈՒԳ.—Դնէպրի ափին գտնվեցին նորից 20 Թնդանօթ։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ.—Քաղաքային դուման 55 դեսեատին հողաբաժին յատկացրեց կանանց ինստիտուտի համար։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ.—«Պէստի Նապլօնը» ասում է, որ Աւստրո-Ունգարիայի տնտեսական տագնապը առաջ է բերել Գերմանիան, որ յետ է նեղել նրան Բալկաններից. Գերմանիան աւստրո-ունգարիայի մեծագոյն թշնամին է. տնտեսական ասպարէզում ճնշվում է աւստրո-ունգարական արտահանումը և հայրենի արդիւնաբերութիւնը։

ԲԵՌԼԻՆ.—«Նորդ-Դոյտշէ-Ալգ. Ցայտ.»-ը գրում է. «Մեծ պետութիւնների միջև տիրող յարաբերութիւնների համար օգտակար է, որպէս զի դադարէ ռուսաց և գերմանական լրագիրների բանակռիւը։ Երկու կառավարութիւնները անթոյլատրելի են գտնում՝ ենթարկելու երկու պետութեան կենսական շահերը վտանգի ազգայնական դրդումներից։ Բարեկամական յարաբերութիւնները խախտելու ոչ մի առանձին առիթ չը կայ»։

Վիլհէլմ կայսրի, ռումինական գահաժառանգի, սրա կնոջ, կրօնպրինցի, կրօնպրինցուհու և պրինցների ներկայութեամբ հանդէսով օծվեց գիտութեանց ճեմարանի և արքայական գրադարանի նոր շէնութիւնը։ Կայսրը ճառ արտասանեց և շնորհաւորեց ճեմարանն ու գրադարանը՝ նոր շէնութեան առիթով։ Ճառեցին ժող. լուս. մինիստրը, ճեմարանի նախագահը և գրադարանի տնօրէնը։ Հանդէսին ներկայ էին դիւանագիտական մարմինը, պետական կանցլերը՝ մինիստրների գլուխն անցած, այլազգի պատգամաւորութիւններ, ուսանողների պատգամաւորութիւնը։ Գրադարանի տնօրէն Գառնակին շնորհված է ազնուականութիւն։

Վիլհէլմ կայսրը մեկնեց Կորֆու կղզին։

ՊԱՐԻԶ.—Ռօշէտի գործի քննիչ մասնաժողով։ Իրար դիմաց կանգնած են Մօնիսը և Ֆաբրը։ Մօնիսը հաստատում է, որ պահանջում էր յետաձգել գործը և համոզված էր, որ չի վնասի արդարադատութեանը. պաշտօնական կարգադրութիւն չէ տուել։ Ֆաբրը յայտնում է, որ խնդրեց Մօնիսին չը յետաձգել դատավարութիւնը, վերջինս մերժեց։

Կայօյի մտերիմները մտադիր են դնել և անց կացնել նրա թեկնածութիւնը առաջիկայ պարլամենտական ընտրութիւններին անկախ նրա մասնակցութիւնից։

ՎԻԷՆՆԱ.—«Րէյխս Պօստը» հաղորդում է, որ նոր աւստրիացի օֆիցերներ են ուղարկվում գեներալ-շտաբի կողմից Ռուսաստան՝ ռուսաց լեզուն սովորելու համար։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Կառավարութիւնը Ստեփանովիչին Կ. Պօլիս է ուղարկում բանակցելու համար տեղերական պատրիարքի հետ նոր նուաճված երկիրներում ուղղափառ եկեղեցիներին վերաբերող հարցերի վերաբերութեամբ։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ.—Համարեա բոլոր լրագիրները խստագոյնս քննադատում են ունգարական բիւջէն։

ՀՌՕՄ. — Ստեֆանիի տեղեկութիւնների համաձայն, Թագաւորը կը մեկնէ Վենետիկ Վիլհէլմ կայսրի հետ տեսակցելու համար։ Մարտի 12-ին պալատում կը կայանայ նախաճաշ, երեկոյեան՝ ճաշ «Հօհենցօլլէրնի» վրա։

Վերջնականապէս կազմվեց նոր կաբինէտը. մինիստր-նախագահ և ներքին գործերի մինիստր՝ Սալանդրա, արտաքին գործերի՝ Սան-Ջուլիանօ, գաղութների՝ Մարտինի, արդարադատութեան՝ Դարի, ֆինանսների՝ Բավա, պետական գանձատան՝ Ռուբինի, ծովային՝ Միլօ, լուսաւորութեան՝ Դանէօ, հասարակական աշխատանքների Չուֆֆէլլի, երկրագործութեան՝ Կավօնիա, պօստային՝ Ռօչչիօ. զինուորական մինիստր դեռ վերջնականապէս չէ ընտրված։

ՀՌՕՄ.—Վախճանվեց Թիւրք-իտալական պատերազմի ժամանակ իտալական նաւատորմը ղեկավարող ծովակալ Ֆարավէլլին։

ՎԵՆԵՏԻԿ.—Քաղաքային խորհուրդը գումարվեց ցերեկով մարտի 6-ի զոհերի յիշատակը յարգելու համար։ Քաղաքագլուխը յուզիչ դարձուածքներով յիշեց զոհերին և յայտնեց՝ որ զոհերի թիւը 13 է, փրկված են 39։ Վճռվեց զոհերի հանդիսաւոր թաղումը կատարել երկուշաբթի օրը։

ԱԹԷՆՔ.—Կառավարութիւնը, անկարգութիւնների առաջն առնելու համար, արգելեց եպիրոսցիներին համակրական ցոյց անելու համար կայանալիք միտինգը։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ. — Ծովակալ Պալանդէրվէգան աշխարհագրական ընկերութեան նիստում ծանօթացրեց այն նոր արշաւախմբի նախագծի հետ, որ մեկնելու է 1915 թ. ամառը բևեռամերձ երկիրները։ Արշաւախումբը տևելու է 5 տարվայ պաշար։ Մասնակցելու են 6 գիտնական, որոնցից 2-ը անգլիացի են։ Ծախքերը և ձեռք բերված նիւթերը հաւասարապէս բաժանվելու են Անգլիայի և Շվէդիայի միջև։

ԱՀԱՒՈՐ ՀՐԷՇԻ ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

(Ռուս-գերմանական մամուլի պայքարը)

Նորից գրգռվել է «Եօթերորդ մեծ պետութիւնը»՝ մամուլը։ Նորից յուզում ու փոթորկում է նա քաղաքական մթնոլորտը և ամպամածում հորիզոնը։

Հազարգլխեան ահաւոր հրէշը—եւրոպական միլիտարիզմը—որ գիտէ այնքան յաճախ ընդհատել ազգերի խաղաղ յարաբերութիւնների նորմալ ընթացքը և արեան խոր կնիքներով արատաւորել նրանց պատմական զարգացման շատ մոմենտները, նորից գլուխ է բարձրացրել կատաղի փշշոցով։ Միլիտարիզմի ցաւագար խնկարկուները, իմպերիալիստական պատրիոտիզմի պատեհապաշտ ներկայացուցիչները նորից նիզակներ են ճօճում հրապարակով, փոխադարձ սպառնալիքներ կարդալով միմեանց։

Ի՞նչ է պատահել։

Ռուսաստանի զօրահաւաքներն ու զօրաշարժումները անհանգստացնում են պրուսգերմանական և աւստրո-ունգարական շովինիստներին։ Արևելեան կոլօսը, մտածում են նրանք, նորից վերաբուժված իր խոր խոցերից, փութկոտ պատրաստութիւններ է տեսնում դէպի արևմուտք արշաւելու։

Բեռլինն ու Վիէննան, ըստ երևոյթին, ամենայն աչալրջութեամբ հետևում են իրանց հսկայ ախոյեանի ռազմական պլաններին։

Ոչ մի ժամանակ պատեհապաշտ մամուլը այնպիսի յանդուգն լեզու և անպատասխանատու գնահատումներ չէ անում հայրենիքի անունից, որքան ռազմական սպառնալիքների մոմենտին։ Երբէք սողուն ժուրնալիստիկան և տիրող հեղինակութիւնների փէշերը լիզող կրէատուր դեմագօգները այնքան չեն լկտիանում իրանց բարձրագոչ աղաղակներով և ողջ ազգաբնակութեան տրամադրութիւնների ինքնագլուխ արտայայտիչներ հանդիսանում, որքան արտաքին քաղաքականութեան որևէ կրիզիսի դէպքում։

Կիսապաշտօնական «Kölnische Zeitung»-ը գուժեց ալարմ տոնով գերման կառավարութիւններին, որ արևելքի հսկան աննկատելի արագութեամբ արշաւի է պատրաստվում դէպի Գերմանիան կամ Աւստրիան, ուրեմն «ռուս-գերմանական բարեկամութիւնը առասպել է»—յայտարարում է պանգերմանիզմի ազդեցիկ օրգանը։ «Ոչ, ռուս-գերմանական սերտ բարեկամութիւնը փաստ է և չի խախտվի»—հակադրում է նրան պետական կանցլերի օրգանը՝ «Norddeutsche Allgemeine Zeitung»։ Եւ այնուհետև մէկը միւսին ժխտելից աղմուկով ձայնակցում են պահպանողական-ագրարային և խոշոր-բուրժուական թերթերը, մեղադրելով գերման կառավարութեան՝ իր նահանջողական վերապահումների համար։ Անգամ «Berliner Tageblatt» լիբերալ, բայց միշտ փափուկ գէշէֆտների համար պատրաստ օրգանը սրած ատամներ է ցոյց տալիս դառնացած շեշտերով. «Վիէննան և Բեռլինը պէտք է պատրաստ լինեն. Ռուսաստանի յետագայ պահանջներին պէտք է հակադրել բացարձակ veto-ն և ծայրայեղ դէպքում զէնքի դիմել»—գրում է Ռուդօլֆ Մօսսէի օրգանը։

Գերմանական ռազմամոլ պատրիօտներին պատասխանում են ռուսականները։ Դեղին մամուլի յայտնի ներկայացուցիչներից մէկը՝ «Бирж. Вѣд.» հանդէս է գալիս առաջնութեան պատիւը ստանձնելու խրոխտ տոնով։ Ելակէտ ընդունելով «si vis pacem, para bellum» («պատրաստվիր պատերազմի, եթէ ցանկանում ես խաղաղութիւն») միլիտարիստական հինաւուրց խարդախ դեվիզը, ջատագովութեան խօսքեր է շպրտում ռուս զօրքի պատրաստ դրութեան և պատրաստակամութեան հասցէին։ Բօրսային սպեկուլանտների օրգանը յանդգնում է ռուս հասարակական կարծիքի թարգմանը հանդիսանալու...

Համառուսական առաջադէմ մամուլի վրա պարտականութիւն է ծանրանում՝ ռազմամոլ պատրիօտների խելայեղ «ահակոչնակին», բիրտ ուժի սիրահար բռունցքաւորներին հակադրելու մտածող եւ առաջադիմող երիտասարդ Ռուսաստանի խաղաղասիրական կամքը։

Հայրենիքի անունը շահագործող և «ցեղային պատուի» ու ազգային սնապարծութեան երակները գրգռող միլիտարիստների հակառակ՝ պէտք է անկաշառ հրապարակախօսութիւնը սահմանից սաղին և անդին, փողփողէ ազգերի համերաշխութեան, կուլտուրական խաղաղ զարգացման սպիտակ դրօշակը։

Թող կորչի՛ ահաւոր հրէշի նոր սպառնալիքը։

Կեցցէ ազգերի և ժողովուրդների յարատեւ խաղաղութեան գաղափարը։

B. Intimus

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ ԱՍՏՐԱԽԱՆՈ՞ՒՄ ԹԷ ԱՐՄԱՒԻՐՈՒՄ *)

I

Դեռ ևս 1895 թւին, երբ Աստրախանի թեմի առաջնորդական փոխանորդութիւնը վարում էր հանգուցեալ Խորէն եպ. Ստեփանէ, թեմի հոգևոր դպրոցը Արմաւիրում հաստատելու հարցը, իբրև Հիւսիսային Կովկասի հայութեան հոգևոր և կրթական անհրաժեշտ կարիքի արտայայտութիւն, արծարծվում էր ուժգին թափով թեմի կենտրոնական քաղաքներում։ Արմաւիրն էլ անտարբեր չէր։ Այստեղ հոգևոր իշխանութիւն իր ներկայացուցիչներով և տեղական համայնքից լուսամիտ և բանիմաց անձինք մեծ ոգևորութեամբ ջանք էին թափում աջողեցնել, որ ապագայ դպրոցը Արմաւիրում հիմնվի։ Բնիկ չերքեզախօս հայ գաղութը, իբրև առանձնաշնորհված հողատէր, դպրոցի գոյութիւնը հողային նուիրաբերութեամբ մշտապէս ապահովելու մտքից հեռու չէր։ Եւ թերևս վաղուց արդէն Աստրախանի թեմական դպրոցը Արմաւիրում հիմնված, բարգաւաճած և տասնեակ տարիների բեղմնաւոր կեանք անց կացրած լինէր, եթէ հասարակութիւնից անկախ հանգամանքներ չը սառեցնէին արիաջան ոգիների տապութիւնը և մի անգամից չը մա-

*) Թէև «Մշակը» իր կարծիքը թեմական դպրոցի որտեղ գտնվելու մասին յայտնել է յօգուտ Աստրախանի, սակայն ի նկատի ունենալով որ խնդիրը վերաբերում է ամբողջ թեմին և պէտք է լսել նաև թեմի այլ մասերի կարծիքը, տեղ ենք տալիս ներկայ յօդուածին, ինչպէս և տեղ կը տանք ստացված մի երկու այլ յօդուածների։ Խմբ.

ըէյին Հիւսիսային Կովկասի հայութեան առկայծող յոյսը իր յետագայ սերնդի ազգային կրթական գործի նկատմամբ։

Քսան տարի է անցել այն օրից, ծրագրըված թեմական դպրոցը մի քանի տարուց ի վեր գոյութիւն ունի արդէն Աստրախանում երջանկայիշատակ Արիստակէս արքեպիսկոպոսի շնորհիւ, զետեղված մի հոյակապ շինութեան մէջ։ Աստրախանի հայ համայնքը մեծաքանակ զոհաբերութիւններ է արել դպրոցին։ Սակայն դպրոցը իր տասնեակ տարվայ գոյութեամբ, իր 30—35 աշակերտներով ապացուցել է, որ զուրկ է լայնածաւալ թեմի հոգևոր, կրթական պահանջներին բաւականութիւն տալու հնարաւորութիւնից և ապագայում էլ չը պիտի կարողանայ արդարացնել թեմի համուր հայութեան յոյսերը։ Եւ այս տխուր իրողութեան միակ պատճառը դպրոցի տեղի անյաջող ընտրութիւնն է։ Աստրախանը այն վայրը չէ, ուր դպրոցը կարողանայ աճել ու զարգանալ և պիտանի լինել թեմի ընդհանուր կարիքներին։ Այս՝ ինքն ըստ ինքեան ցաւալի հանգամանքը չէ սպրդել հոգևոր իշխանութեան, նոյն իսկ պետական կառավարութեան ուշադրութիւնից, ուստի և, ինչպէս լսվում է, երկուստեք բանակցութիւններ են լինում դպրոցի տեղափոխութեան մասին և ըստ երևոյթին երկուստեք և աչք են յառում Արմաւիրի վրա։ Այսպիսի բերմունքից օգտվելով՝ Արմաւիրի հասարակութիւնը նորից նոր եռանդի նշաններ է ցոյց տալիս և բուռն կերպով ձգտում է իրականացնելու իր նախկին լքած մտադրութիւնը՝ իր գրկում սնուցանելու թեմի միջնակարգ ազգային, հոգևոր կրթարանը, փոխադրել տալով նրան Աստրախանից Արմաւիր։ Շարժվում է և բնիկ չերքեզախօս հայ գաղութը և Անդրկովկասից գաղթած հայ ազգաբնակութիւնը, հասարակական ժողովների գլխաւոր նիւթ դարձնելով թեմական դպրոցի խնդիրը։ Այս անգամ արդէն արտաքին խոչընդոտներ լինել չեն կարող և ամենքը խորին գիտակցութեամբ են մօտենում յարուցված խնդրին, առաջնորդ ունենալով համայնքի ընտիր և բանիմաց անձանց, որոնք և անկեղծ կերպով հարթել են աշխատում այն բոլոր դժուարութիւնները, որոնք խափանել կարող են իրանց համակրելի ձեռնարկութիւնը։ Աջողութիւնը կախված է գլխաւորապէս հոգևոր բարձրագոյն իշխանութիւնից և Աստրախանի թեմի հայ համայնքների սերտ և միաբան գործակցութիւնից։ Դպրոցի՝ այս կամ այն քաղաքում հաստատելու որոշումը առանց քմահաճոյքի արդիւնք չը պիտի լինի և ոչ էլ այս կամ այն համայնքի պատուի խնդիրը դառնայ։ Թեմական դպրոցում պէտք է կենտրօնանայ թեմի հայոց հոգևոր և կրթական ընտրելագոյն ձգտումը, ուստի և նրա տեղը որոշելիս ամենից առաջ պէտք է մտքերի փոխանակութեամբ—լինի այդ՝ մամուլի մէջ, թէ ծխական, համայնական ժողովներում միևնոյն է—պարզել, թէ որոնք են այն կարիքները, որոնց լրացնելուն է կոչված թեմական դպրոցը, և Աստրախանի թեմում որն է այն վայրը, ուստեղ դըպրոցը կարող է դիւրութեամբ զարգանալ և օգտակար լինել ընդհանուր թեմի կարիքներին։ Այս պէտք է լինի բոլոր խորհրդածութիւնների և բանակցութիւնների ելակէտը։

Ի՞նչ պատճառներ են հարկադրում թեմական դպրոցը Աստրախանից մի այլ տեղ փոխադրելու և ինչու՞ յատկապէս Արմաւիր։

Աստրախանի հայ հասարակութեան ներկայումս մի անուղղամիտ վարմունք գործած չը լինելու նպատակով՝ սկզբից և եթ ասեմ, որ նա մեծակշիռ հրաժարք է մատուցել թեմական դպրոցին և անշուշտ ապագայում էլ կրկնակի և եռակի հոգածութեամբ կարող է խնամել իր ծոցում սնած կրթարանը, տնտեսապէս և այլ կերպ ապահովելով նրա գոյութիւնը ընդմիշտ։ Միւս կողմից Աստրախանի հայ գաղութը, իբրև հայ տարր, աչքի ընկնող ծառայութիւններ է մատուցել ժամանակին հայ ազգին և դրանով ապահովել իր համար մի շատ փառաւոր պատմական անցեալ, մատակարարելով ազգին անուանի հասարակական, գրական գործիչներ և արտադրելով մեծագործ բարերարներ։ Սրբութեամբ է պահել իր սխրագործ նախնիքներից ստացած նուիրական աւանդները, որոնք այժմ էլ փոքր ի շատէ ոգի են ներշնչում Վոլգայի գետաբերանին ապաստանած հայութեան այդ ոստոխին։ Հէնց այդ նոյն ոգին է, որ երկուամսից ի վեր ոտքի է կանգնեցրել Աստրախանի հայ համայնքին, ինչ գնով էլ լինի թեմական դպրոցի գոյութիւնը ամուր կերպով կապել Աստրախան քաղաքի հետ և թոյլ չը տալ, որ թեմի միւս համայնքները կապտեն նրա իրաւունքը. այդ իմաստով էլ Աստրախանում ծխական ժողովներ են լինում, պատգամաւորներ են գնում Մայր Աթոռ՝ Էջմիածին։ Այս բոլորը գովելի եռանդի, հասարակական, ազգային կենսունակ կամքի արտայայտութիւն է։ Բայց այս ամենը էական պատճառ և հիմք չեն կարող լինել, որ թեմական դպրոցը անպայման Աստրախանում մնայ։ Թեմի հայութեան համուր շահերը հրամայողաբար պահանջում են ընդհակառակը, որ թեմական դպրոցը ըստ կարելոյն շուտով ոչ միայն տեղափոխվի Աստրախանից և հաստատվի Արմաւիրում, այլ որ Աստրախանի հայ համայնքը թեմական դպրոցի խնդրում իր տեղական, եզակի, նեղ աշխարհահայեցողութիւնը ընդմիշտ մոռանայ և եղբայրաբար ձեռք կարկառէ թեմի միւս համայնքներին, որոնց հոգևոր կրթական կարիքների համար Աստրախանում պահվող թեմական դըպրոցը մի մեռեալ, ապարդիւն հաստատութիւն է։ Ահա թէ ինչու։

Աստրախանը իր աշխարհագրական դիրքի և կլիմայական պայմանների շնորհիւ խիստ անջատված է Հիւսիսային Կովկասից, մեր բնիկ հայրենիքից։ Ուստի և Աստրախանի հայ գաղութի և Կովկասի հայութեան միջև սերտ և կենդանի հաղորդակցութիւն չը կայ, հաշւի չառնելով առևտրական երթևեկութիւնը։ Աստրախանի հայ գաղութը, որ բացառապէս հարուստ վաճառական դասակարգից է բաղկացած, շրջապատված է օտար զօրեղ տարրերով, ենթակայ օտար քաղաքակրթութեան, անհարազատ սովորոյթների և բարքի։ Քաղաքում չը կայ այսպէս կոչված աղքատ հայ դասակարգ՝ արհեստաւորներ, բանւորներ, մանրավաճառներ, իսկ շրջակայքում չը կայ հայ գիւղացիութիւն կամ փոքրիկ հայ գաղութներ։ Կովկասից դէպի Աստրախան բարեբաղդաբար չէ նշմարվում որևէ տեղից հայ գաղթականութեան զօրեղ հոսանք։ Եւ այսպէս՝ Աստրախանի հայ գաղութը մի կղզիացած տարր է ներկայացնում։ Կլիմայական պայմանները, տապը, խորշակը, վարակիչ հիւանդութիւնների տարափը, ձմեռ ժամանակ սառնամանիքը և հաղորդակցութեան ճանապարհների դադարելը, այս ամենը այնպիսի աննպաստ պարագաներ են, որոնք երբէք թոյլ չեն տայ, որ Աստրախանի հայ գաղութը թեմի համայնքների կենտրոնը դառնայ և կարողանայ թեմի հեռաւոր վայրերից ձգել քաշել հայ մանուկներին դէպի դպրոց։ Իսկ քաղաքի հայ ազգաբնակութիւնից շատ քչերը միայն իրանց երեխաներին հայոց թեմական դպրոց կուղարկեն։ Մեր դպրոցների ընդհանուր ճակատագիրն է, որ հարուստը խորշում է նրանից. դա միայն չքաւոր դասակարգի, ռամիկ գիւղացիների դպրոցն է։ Եւ հէնց այդ տարրը Աստրախանում գոյութիւն չունի։ Թեմական դպրոցն էլ նիւթական առատ միջոցներով օժտված չէ, որ կարողանայ լայնածաւալ թեմի անկիւններից գիշերօթիկ աշակերտներ հրապուրել և իր յարկի տակ պատըսպարել նրանց։ Այս բոլորի հետևանքը այն է, որ աշակերտութեան թիւը դպրոցի հիմնվելու օրից մինչև այժմ տարէ-տարի պարբերաբար չէ աճում և միջին թւով 30—35-ից չէ անցնում։ Ուրեմն և այդ կրթարանը թեմի հայութեան ազգային, կրթական, կրօնական կարիքների նկատմամբ մնում է ամուլ և չէ կրում այն բեղմնաւոր կոչումը, որից բըղխում է մի ազգի դպրոցական հաստատութեան կենսունակ երակը։ Աստրախանի դըպրոցը ունի փառաւոր շէնք, կունենայ նաև ճոխ մատենադարան, դրամական մեծ կարողութիւն, բայց չունի ամենակարևորը՝ աշակերտութիւն և երբէք չի ունենայ։ Տարակուսելի է, թէ արդեօք ապագայում Աստրախանի թեմական դպրոցի համար աւելի աջող պայմաններ կը ստեղծվե՞ն թէ ոչ։

Երբ թեմի միակ հոգևոր դպրոցը տառապում է այս վիճակի մէջ և նրա դռները փակված են թեմի այլ վայրերում ապրող հարիւրաւոր ուսումնածարաւ մանուկների առաջ, բնական է, որ պետական կառավարութեան և մեր հոգևոր իշխանութեան բարեհաճ տրամադրութիւնը դպրոցի տեղափոխութեան նկատմամբ մի առանձին հրճուանքով լսվէր թեմի անկիւններում, մանաւանդ Հիւսիսային Կովկասում, ուր հայ ազգաբնակութիւնը թւով շատ աւելի է, քան թեմի մնացած միւս մասերում՝ Անդրկասպեան երկրում և Թուրքաստանի այլ նահանգներում, որոնք պատկանում են Աստրախանի թեմին։ Եւ Հիւսիսային Կովկասի հայ գաղութները՝ Ղզլար, Մօզդօկ, Վլադիկավկազ, Ս. Խաչ, Ստաւրօպօլ, Արմաւիր, Եկատերինօդար, Ռօմանօվսկ, Մայկօպ, Պետրովսկ, Կիսլովոդսկ, Գէօրգիևսկ, Բատալպաշինսկ և Սև-ծովի շրջանի շատ վայրեր ներկայումս շահագրգռված են թեմական դպրոցի տեղափոխութեան խնդրով և անշուշտ իւրաքանչիւրը փափագում է ինքն ընդգրկել թեմական դպրոցը։ Բայց այդ բոլորի մէջ առաւելութիւնը և իրաւունքը պատկանում է Արմաւիրին, շնորհիւ նրա դիրքի և այլ յարմարութիւնների, որոնք առանձնապէս յիշատակութեան արժանի են։

Լ. Գ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Տարափոխիկ հիւանդութիւններ

Նոր-Բայազէտ, 6 մարտի

Զանազան տարափոխիկ հիւանդութիւններ բուն են դրել մեր քաղաքում և ոչ մի կերպով արմատախիլ չեն լինում։ Ժողովրդի բոլոր խաւերը ենթարկվել են այդ հիւանդութիւններին։ Շատ ընտանիքներում երևացել են բգլուուգը, սկարլատինա, շատերում՝ տիֆ, կարմրուկ և նոյն իսկ ծաղիկ հիւանդութիւններ։ Վերջին հիւանդութիւնը զարմանալի է թւում, քանի որ հիւանդանում են նոյն իսկ հասակաւորները։

Քաղաքը տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ կռուելու համար յատկացրեց 400 ր., կազմեց սանիտարական մասնախմբեր, բերել տուեց հակադիֆտերիտային շիճուկ եայլն, յատկապէս չքաւոր դասի համար։ Եւ չը նայած բոլոր ձեռք առած միջոցներին, վարակիչ հիւանդութիւնները իրանց գործն են կատարում ժողովրդի այլ և այլ խաւերում։

Միւս կողմից՝ հիւանդութիւնների արմատանալուն և տարածվելուն նպաստում է և այն հանգամանքը, որ շատ ընտանիքներ կամ հոգ չեն տանում հիւանդութեան առաջն առնել նրա նախնական շրջանում, և կամ բժշկի և դեղի մասին թոյլ հաւատ ունեն և ականջ չեն դնում ոչ մի յորդորի՝ բժշկի դիմելու և կանօնաւոր բժշկութեան հետևելու։ Դեռ լաւ է, որ մեր քաղաքի առողջ օդն ու ջուրը մի փոքր արգելք են դառնում հիւանդութիւնների զգալի չափով տարածվելուն, ապա թէ ոչ՝ մեր զոհերը կը լինէին հարիւրաւորներ։

Գ. Սինանեան

—

Ընդհարում ոստիկանութեան և գիւղացիների միջև

Կուսապատ, 5 մարտի

Մի ամիս սրանից առաջ Ղարափուրում գիւղում պատահում է հետևեալը։

Թուրք բէգերը ուզում են իրանց հողից դուրս անել իրանց գիւղացիներին։ Բանը հասնում է կռւի։ Գաւառապետի հրամանագրով միջամտում է պրիստաւը։ Գիւղացիները դիմադրում են պրիստաւին։ Դիմադրութիւնը սուր կերպարանք է ստանում։ Ոստիկանները իրանց ոյժն են ցոյց տալիս. կրակի են մատնում մի քանի գոմեր։

Գիւղացիներից մեղաւոր են ճանաչվում Ցարութիւն բէգ Աթաբէկեանը և իր որդի Տիգրանը, որոնք նահանգապետի հրամանով ձերբակալվում և բանտարկվում են։

Լուրասաղ

—

Մանր վարկի ընկ. փակված

Կասպ գիւղ, 5 մարտի

Տեղական մանր վարկի ընկերութիւնը թևակոխեց իր գոյութեան երրորդ տարին։

Յունվարին պետական բանկի քննիչը քննելով ընկերութեան հաշիւները, գտաւ 130 ր. պակաս։ Ընկ. ներկայ գործավարը, որ միևնոյն ժամանակ և գանձապահ է ընկերութեան, մեղադրում է այդ բանում նախկին գործավարին, որ տեղիս նախկին վարժապետ քահանան էր և որ վերջերս պաշտօնով տեղափոխվեց այլ տեղ։ Քննիչը յայտնեց, որ պետ. բանկը այլևս պարտք չի տայ ընկերութեան՝ մինչև յիշեալ 130 ր. թիւրիմացութեան պարզվելը։

Ահա երրորդ ամիսն է, որ ընկերութեան գործունէութիւնը դադարել է։

Հազիւ էր ժողովուրդը ազատվել վաշխառուների ճիրաններից, և ահա ստիպվում է նրանց դռները բաղխելու ու նրանց ցանցերի մէջ խճճվելու։

Հ. Ք. Օհանեանց

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ ՆԱՍԵՆՍԿԻ ԿԱՐԻԵՐԻՑ

Վերջին ժամանակներում ծառայութեան պաշտօնով գտնվում էի անբաղդ Նասենսկի Կարիէրում, որ գտնվում է Կուբանի շրջանում։

Նասենսկի կարիէրը գտնվում է Պրիմօրսկայա-Ախտարից 26 վերստ հեռաւորութեան վրա Ազովեան ծովի ափում, որտեղ ծովի ափից երեք սաժէն հեռաւորութեան վրա գտնվում են բանւորների համար փայտից շինած բարակներ, ուր ապրում էին 450—600 բանւորներ՝ ռուս և պարսիկ։

Այդտեղից օրական ճանապարհում էին 600 կուբ բալաստ (ракушка հողախառն) դէպի Եկատերինօդար՝ այնտեղի նոր երկաթուղու ճանապարհի համար։

Տասնեակ տարիներ առաջ այստեղ բնակվելիս են եղել 25—30 տուն ձկնորսներ։ Եւ ահա,—ինչպէս պատմեց ինձ մի ռուս ծեր ձկնորս,—մի անգամ գարնան մտերքում ծովի կատաղի ալիքները բարձրանալով՝ ամբողջ երկու սաժէն բարձրութեան ջուրը ծածկել է Նասենսկի կղզին և խեղդել հարիւրաւոր մարդկանց, 500—700 և ոչխար և 200—300 անասուններ։ Եւ այդ ժամանակից սկսած՝ երկիւղից ոչ ոք չէ ապրել այստեղ։

Նասենսկի Կարիէրի տեղավորութիւնը շատ աննպաստ է բնակութեան համար ու միանգամայն վտանգաւոր։ Արևելեան կողմից գտնվում է տասնեակ վերստ տարածութեան վրա լիման, իսկ արևմտեան կողմից՝ Ազովեան ծովն է։

Անցեալ նոյեմբերին մի առաւօտ ժամը 6-ին կատաղի փոթորիկ բարձրացաւ. բանւորների մէջ իրարանցում ընկաւ։ Ջուրը ափից բարձրանալով թափվեց բարակները մի քառորդ արշին բարձրութեամբ, իսկ հարաւային կողմը, որտեղ երկաթուղու գիծն էր, ծածկված էր ջրով մի արշին բարձրութեամբ, և հնարաւորութիւն չը կար բանւորներին վագոններով տեղափոխելու 6 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Օրլով գիւղը, որ ծովի մակերևոյթից բաւականին բարձր է և միակ փրկութիւնը այդտեղ էր։ Արդէն ուշ էր և անհնար էր շոգեքարշը տեղից շարժել, ուստի բոլոր բանւորները, կանայք և երեխաներ թափվեցին վագոնները, որպէսզի մի կերպ ազատվեն։ Փոթորիկը բարեբաղդաբար կէս ժամից յետոյ հանդարտվեց, և դարձեալ գնացինք բարակները։

Հետևեալ օրը Եկատերինօդարից եկած կոմիսիան վերահասու եղաւ այս ամենին, արձանագրութիւն կազմեց և Կարիէրի գործը դադարեցնել տուեց մի առ ժամանակ։ Եւ սակայն ոչ մի կարգադրութիւն չարվեց յետագայ հնարաւոր դժբաղդութեան առաջն առնելու համար, այլ մոռացութեան տրվեց ամեն ինչ, որի հետևանքով էլ այսօր բազմաթիւ մարդիկ զոհ գնացին։

Միք. Գանջեցեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԹԻՖԼԻՍ

✦ Մենք ստացանք Թաւրիզում հրատարակվող ռուս-հայկական-պարսկական առևտրա-արդիւնաբերական թերթի առաջին համարները։ Թերթի մէջ տպվել են յօդուածներ ռուսերէն, հայերէն և պարսկերէն։ Թերթը, որի խմբագիրն է ռուսաց բանկի պաշտօնեաներից մէկը, պ. Մ. Շահբազեանը, նպատակ ունի նուիրել իրան Ռուսաստանի և Պարսկաստանի միջև առևտրական և կուլտուրական յարաբերութիւնների զարգացման գործին։

✦ Նահանգապետն առաջարկել է քաղաքագլխի պաշտօնակատարին՝ անկատար թողնել դումայի որոշումները, որոնք վերաբերում են քաղ. վարչութեան ծառայողների ռոճիկները աւելացնելուն, որպիսի որոշումները խախտում են քաղ. կանօնադրութեան 73-րդ յօդուածը, որի համաձայն ծառայողների ռոճիկներն աւելացնելը կամ նրանց նպաստ տալը վճռելու է գաղտնի ձայներով։

✦ Այս օրերս քաղ. վարչութիւնը նոտար Սարախովի միջոցով յայտնել է Անօնիմ Ընկ. լիազօրին, Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի վերատեսչին, որ, համաձայն քաղ. դումայի 1912 թ. մայիսի 2-ի որոշման և քաղաքի յիշեալ ընկերութեան հետ կապած պայմանագրի § 52-ի հիման վրա, քաղաքը իր ձեռքն է առնելու էլեկտրաքարշի գործը, գնելով այն, ընկ. տարեկան վճարելով զուտ արդիւնքի մի մասը, որպիսի վճարումը լրանալու է 5 տարվայ ընթացքում։

✦ Կովկասի գիւղատնտեսութեան տեսուչ Ս. Ն. Տիմօֆէեվը հրաւէր է ստացել մասնակցելու երկրագործութեան գլխաւոր դեպարտամենտի կից՝ ապրիլի 15-ին կայանալիք գիւղատնտեսութեան տեսուչների և մասնագէտների երկրորդ խորհրդակցութեան։ Խորհրդակցութիւնը զբաղվելու է Ռուսաստանի, Սիբիրի, Թուրքեստանի և Անդրկովկասի գիւղատնտեսական կարիքների հարցով։ Ս. Ն. Տիմօֆէեվը այժմ տեղեկութիւններ և նիւթեր է հաւաքում Անդրկովկասի ազգաբնակութեան կարիքների մասին։

✦ Տեղեկութիւնների համաձայն՝ Պետ. Դումայի բիւջէտային յանձնաժողովը հաւանութիւն է տուել 909,000 րուբլի վարկ բաց թողնելուն, Թիֆլիսում նոր պօստատան շէնք շինելու համար։ Շէնքին կից լինելու են պօստատան ծառայողների բնակարանները։ Պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը արդէն վաղուց հաւանութիւն է տուել նոր պօստատուն շինելու մտքին։ Յոյս կայ, որ տարվայ վերջին սկսվեն նոր պօստատան շէնքի աշխատանքները։

✦ Մարտի 6-ին կայացած՝ պօլիտեխնիկումը կառուցող գլխաւոր կօմիտէտի վերաստուգիչ յանձնաժողովի նիստում, նոյն այդ յանձնաժողովի նախագահ ընտրվեց ազնուականութեան պարագլուխ իշխ. Կ. Ն. Աբխազի։

✦ Ամսիս 9-ին նշանակված Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան արտակարգ ընդհանուր ժողովը չը կայացաւ կանօնադրութեամբ պահանջվող անդամների թիւը չը լինելու պատճառով։ Երկրորդ ընդհանուր ժողովը նշանակված է ամսիս 15-ին, շաբաթ օր, երեկոյեան ժամը 8-ին։

✦ Խմբագրութիւնս ստացաւ «Նոր Գրադարան» անունով հրատարակվող հետևեալ գրքոյկները. 1) Մաքսիմ Գորկի «Երկու պատմուածք», թարգմ. Ե. Ցակոբեանի, 2) «Մարդու և մեքենայի միջև» (Թէյլորի սիստէմի մասին) թարգմ. Սէզայի, 3) «Կարմիր մեխակներ» (ժողովածու)։ Գրքոյկները լոյս են տեսել տպագրական բանւորների հրատարակութեամբ և արժեն 5-ական կօպէկ։ Գովելի է հրատարակիչների եռանդը։

✦ Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցու հոգաբարձութիւնն ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ ազգային երգիչ Սայաթ-Նովան թաղված է իր եկեղեցու գաւթում, որի յիշատակը յաւերժացնելու համար Հայ Գրողների Ընկերութիւնն արժան է կանգնեցրել, ինքն ևս՝ յարգելով այդ յիշատակը՝ որոշել է առաջարկել առաջիկայում տեղի ունենալիք ծխական ժողովին՝ ս. Գէորգի ծխական դպրոցը կոչել Սայաթ-Նովայի անունով։

✦ Առաջին քաղաքային ապաստարանում անցեալ փետրվար ամսում գիշերել են 204 հոգի, որոնցից 2-ը կին։ Նրանք ըստ ազգութեան բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 59 տղամարդ, հայեր՝ 91 տղ. և 2 կին, վրացիներ՝ 34 տղ., լեհեր՝ 5 տղ., գերմանացիք՝ 3 տղ., թուրքեր՝ 4 տղ., յոյներ՝ 2 տղ. և զանազան ազգութիւններ՝ 4 տղամարդ։

✦ Ստացանք Ս. Եսայեանից 5 րուբլի իր անմոռաց հանգուցեալ Ս. Տէր-Առաքելեանի դագաղին պսակ դնելու փոխարէն յօգուտ Թիֆլիսի ձրի և էժանագին ճաշարանի ու թէյարանի ընկերութեան։

✦ Շաբաթ օրվանից արդէն սկսվել են Վէրայի այգու աւազանների, շատրուանների և ծաղկանոցների կառուցման աշխատանքները։

✦ Հայուհեաց «Մեղու» ընկ. թոյլատրված է եկող ապրիլի 13-ին 500 րուբլու վիճակախաղ սարքել։

✦ Մարտի 17-ին Արտիստական Ընկ. դահլիճում ֆուտուրիստ Ն. Ի. Կուլբին դասախօսելու է ֆուտուրիզմի մասին։

ԿՈՎԿԱՍ

✦ Երևանի նահանգապետին, որ ներկայումս գտնվում է Թիֆլիսում, ամսիս 6-ին, Երևանից ուղարկվեց, ինչպէս յայտնում է «Խօսք» թերթը, քաղաքացիների բազմաթիւ ստորագրութեամբ հետևեալ հեռագիրը. «Յատուկ խնդրում ենք Ձերդ Պայծառափայլութեանը միջնորդել Ն. Կ. Մ. Կովկասի Փոխարքայի առաջ չը գործադրել 1913 թ. դեկտեմբերի 24-ին հրատարակած պարտադիր կանօնների 22—29 յօդուածները, որովհետև ներկայ ֆինանսական ճըգնաժամին դա բաւի բուռն նշանակութեամբ անտէրներին կը տանի դէպի քայքայումն և կը ձգի տների արժէքը, իսկ այդ հանգամանքը իր հերթին կընդհատի նոր տների կառուցման գործը քաղաքում։ Ներկայումս էլ արդէն անտէրերը, բացի պետական հարկը և զեմստվային տուրքը, հազիւ են կարողանվում յօգուտ քաղաքի վճարել գնահատման տասը տոկոսային տուրքը, մինչդեռ դնապաններին պահելու ծախքը գերազանցում է քաղաքային կայքերից ստացվող զուտ արդիւնքի 20 տոկոսը»։

✦ Երևանից գրում են, որ մարտի 6-ի գիշերը անյայտ չարագործներ զինված ներս են մտել վաճառական Գ. Խանազատեանի բնակարանը և մահվան սպառնալիքներով նրանից պահանջել են 2000 րուբլի, սակայն մերժում ստանալով՝ դուրս են եկել և անյայտացել։ («Խօսք»)

✦ Գօրուց մեզ գրում են. «Քարաշէն ս. Ստեփաննոս եկեղեցում փետր. 2-ին կայացած ծխ. ժողովում երէցփոխ է ընտրվել Գ. Ա. Տէր-Սամուէլեանցը։ Նորընտիր երէցփոխի վրա մեծ յոյսեր ունի ընտրող ժողովուրդը, քանի որ մեր եկեղեցին կորցրել էր իր նախկին փայլը՝ հանգուցեալ Ստեփ. աւ. քահ. Տէր-Ստեփանեանցի մահից յետոյ»։

✦ Ծաղկունք գիւղից (Նոր-Բայազէտի գաւ.) մեզ գրում են մարտի 5-ից, որ այդտեղ անասնակերի սաստիկ թանգութիւն է տիրում։ Նամակագիրն ասում, է որ եթէ այդ շրջանում գարունն անձրևային չանցնի, ժողովրդի մեծ մասը կը մնայ առանց ցանքսի։

✦ Կարսից մեր թղթակիցը գրում է, որ այնտեղ մի քաղաքապահ ոստիկան (գօրօդօվօյ) փողոցում երիտասարդ մի կառապանի լաւ ջարդելուց յետոյ տանում է ոստիկանատուն և բանտարկում։ Դրանով էլ չը բաւականացած՝ նոյն ոստիկանը բանտում ատրճանակով սպանում է կառապանին։ Դէպքն սկիզբ է առել այն բանից, որ օրը սաստիկ ցամքի լինելուն պատճառով՝ կառապանի լապտերը հանգել է։

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

✦ Պետերբուրգի շրջանային դատարանի դատախազը առաջարկել է քննիչին, ի նկատի ունենալով Մաքսիմ Գորկիի Ռուսաստան վերադառնալը, անմիջապէս առաջ քաշել 1908 թւին նրա դէմ՝ իր «Մայր» վէպի առիթով յարուցված քրէական գործը։

✦ Մերվից մեզ գրում են, որ փետր. 9-ին այնտեղի հայ վաճառականներից մէկը՝ Աւագ Մելիք-Մկրտչեանը ընթրիքի է հրաւիրում Մերվի նախկին ուսուցիչ Ծովինեանին։ Սա, ընթրիքից յետոյ, երեք տեղից ծանր վէրք է հասցնում իրան հիւրասիրողին։ Ոճրագործը ձերբակալված է։

✦ «Русск. Знамя»-ի ասելով, Կրիվօշէյինը ստանալու է բարձր պատասխանատու պաշտօն։

✦ Մօսկվայի և Պետերբուրգի օրաթերթերը հանգանակութիւն են բացել յօգուտ վերջին ուրագանի զոհերի ընտանիքի։

✦ Յայտնի բարերար Շախօվը 5000 ր. նուիրեց հոգե-նեարդային ինստիտուտի ունկնդիրներին նպաստելու ի յիշատակ Շևչենկօյի և 4000 ր.՝ Մօսկվայի համալսարանի աղքատ ուսանողների օգտին։

✦ Մարտի 5-ին Պետերբուրգի գերմանական դեսպան Պուրտալէսի մօտ կայացաւ ճաշ։ Ներկայ եղողների թւումն էին Մեծ Իշխան Բօրիս Վլադիմիրօվիչը, դքսուհի Շվէրինսկայան, Մեծ Իշխանուհիներ Մարիա Ալէքսանդրօվնան և Մարիա Պավլօվնան և մայրաքաղաքի բարձր հասարակութեան ներկայացուցիչներ։

✦ Արբեցողութեան դէմ մաքառման միջոցների օրինագիծը Պետական Խորհրդից վերադարձվեց կրկին Պետ. Դումային։ Այդ օրինագիծը քննվեց երրորդ Դումայում, իսկ այժմ, Պետ. Խորհրդի քննութիւնից յետոյ, նա անցնում է չորրորդ Դումային, ու օրինագիծը քննելու է սկզբից։

✦ Պետ. Խորհրդի օրակարգի առաջին խնդիրներից մէկը այժմ ամուսինների առանձին կենակցութեան հարցն է։ Ինչպէս յայտնի է, Պետ. Դուման ընդունեց այդ խնդիրը դրական որոշումով։

✦ Պուրիշկևիչը ռուսաց ժողովարանում յայտնել է, որ ժող. լուսաւորութեան մինիստրը, համաձայն ազնուականութեան համագումարի առաջարկութեան, հաստատել է միջնակարգ դպրոցը բարեկարգելու համար Պուրիշկևիչի առաջարկած միջոցները։

✦ Ռոստովում Դ./Վ. հրատարակվող «Утро Юга» լրագրին արգելվեց հանգանակութիւն անել յօգուտ փոթորիկից վնասվածների։

✦ Ղրիմի ափերին գտնվում են վերջին փոթորիկներից զոհված տասնեակ հազարաւոր վայրենի թռչունների դիակներ։

✦ Պրոֆ. Գրիմմին Պետ. Խորհրդում

թողնելու հարցը վճռվեց ձայների բացարձակ մեծամասնութեամբ։ Այդ առիթով պրոֆեսորը ստացաւ բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ ու ծաղիկներ։

ԼՈՒՐԵՐ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

28 փետրվարի

◆ Մի շարք խորհրդակցութիւններից յետոյ Մոսկվայի առևտրական ինստիտուտի, կայսերական և Շանեավսկու համալսարանների ուսանողներից վերջերս կազմվել է մի խմբակ, որի անդամներից շատերը անմիջական կապ են ունեցել հայ կեանքի և հայ գրականութեան հետ։ Խմբակի հետաքրքրութեան առարկայ են լինելու հասարակական, գրական խնդիրները և նա իր գործունէութեան աւելի լայն ծրագրի մէջ ի նկատի ունի կազմակերպել մի շարք դասախօսութիւններ ու գրական երեկոյթներ, լոյս ընծայելով ապագայում նաև իր օրգանը որոշ ուղղութեամբ։ Ողջունելի է այդ խմբակի ինքնուրոյն երևան գալը, աւելի քան ներկայ պայմաններում, երբ ուսանողական միւս խաւերն ու հայրենակցութիւնը օրէցօր կորցնում են իրանց հասարակական արժէքն ու նշանակութիւնը։ Վերոյիշեալ խմբակի աշխատանքները կընթանան աւելի փորձառու ոյժերի ղեկավարութեամբ ու մասնակցութեամբ։ Մարտ ամսվայ մէջ խմբակը կազմակերպում է իր անդրանիկ դասախօսութիւնը։ Դասախօսելու է իրաւաբան Ա. Մեառնիկեան՝ թեմա ունենալով բանաստեղծներ Յովհ. Յովհաննիսեանի, Ալ. Ծատուրեանի և Յովհ. Թումանեանի հասարակական արժէքները։ Դասախօսութիւնից յետոյ մտքերի փոխանակութեան մէջ մասնակցութիւն ցոյց տալու համար հրաւիրված են՝ Շիրվանզադէ, Կ. Կուսիկեան, Իւրիյ Վեսելովսկի, Տոռոմեան, Ալ. Ռուբէնի և ուրիշները։

◆ Մարտի 18-ին Որսորդական ակումբում տեղի կունենայ հայկական ներկայացում. առաջին անգամ Մոսկվայում կը խաղացվի Շիրվանզադէի «Չար ոգի» դրաման։ Ներկայացումը ղեկավարելու է անձամբ հեղինակը։ Մասնակցում են դերասանուհիներ տիկ. Մելիքեան, Բուրջալեան և դերասան Շահխաթունի։

◆ Մաքսիմ Գորկիի տաղանդը յարգողների մի խումբ որոշել է ողջունել նրա հայրենիք վերադառնալը։ Այդ առիթով Գ. Հայկունի թարգմանել է հայերէն նրա «Երգ բազէի մասին» արձակ բանաստեղծութիւնը, որ պիտի նուիրվի հեղինակին՝ «Սիրելի Մաքսիմ Գորկիին, ազատութեան և լոյսի մեծանուն երգչին» ռուսերէն վերտառութեամբ և բազէի գահավէժ թռիչքը պատկերող նկարով։

◆ Կարա-Մուրզան շուտով դասախօսելու է «Օրիէնտալիզմը ռուս գրականութեան մէջ» թեմայով։

◆ Մոսկվա եկաւ դերասան Վ. Գալֆայեան. նա վերադարձել է Ցիւրիխից, ուր գնացել էր վերականգնելու իր առողջութիւնը և այժմ բաւական կազդուրված է։ Մտադիր է այստեղ խաղալ «Համլէտը». կարօտում է հասարակութեան աջակցութեան։

◆ Մօտ օրերս ռուսերէն լեզուով մի դասախօսութիւն է կարդալու «Ընկերի» խմբակը Սեդրակ Թառայեան։ Գան.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ «Սախ. Գազէթի» լրագրի ասելով՝ մի վրացի 25 տարվայ ընթացքում ժողովել է վրաց նկարիչների արուեստի արտադրութիւնները և կազմել մի օգտաւէտ ժողովածու, որ արժէ մօտ 8000 րուբլի։ Ժողովածուի տէրը ցանկութիւն է յայտնել վրաց հնա-պատմագիտական ընկերութեանը վաճառել այդ նկարները 2000 րուբլով։ Պատմագիտական ընկ. նախագահի դիմումը յարգելով, նոր կլուբի անդամների ժողովը այդ նպատակի համար յատկացրել է որպէս նպաստ 1000 րուբլի։

◆ «Թեմի» շաբաթաթերթում «Վայրենիները մարդու կերպարանքով» վերնագրով տպված մի յօդուածում նկարագրված է այն սարսափելի դրութիւնը, որի մէջ գտնվում է Շորապանի գաւառի շանտաժիստներից անհաբեկման ենթարկված հարգաշ գիւղացիութիւնը։ Յօդուածագիրը գիւղացիներին այդ յուսահատ դրութիւնից դուրս բերելու ելքը գտնում է այն բանում, որ գիւղացիութեանը զէնք տրվի, որպէսզի նա կարողանայ ինքն իրան պաշտպանել, սպառնական նամակներով փողի պահանջ անող շանտաժիստների վայրենի յարձակումներից։

◆ Կախեթիոր աշակերտներին օգնող վրաց ընկ. կարգադրիչ կոմիտէտը՝ կանանց դպրոց բանալու վերաբերեալ՝ մի շարք խորհրդակցութիւններից յետոյ վերջնականապէս վճռել է, որ անհրաժեշտ է բանալ գիւղատնտեսա-արհեստաբերական իգական միջնակարգ դպրոց, որպիսին գտնվելու է երկրագործութեան մինիստրութեան գլխաւոր կառավարչի իրաւասութեան ներքոյ։ Մարտի 6-ին կայացած նիստում յանձնաժողովը վերջացրեց դպրոցի կազմի, ծրագրի և նախահաշուի կազմութեան գործը։ Իշխ. Մ. Վ. Ջամբակուր-Օրբելեանի յանձնաժողովին պատրաստակամութիւն յայտնեց ապագայ դպրոցին 49 դեսեատին հող յատկացնելու Գորու գաւառի Բեխին գիւղում, եթէ այդ ծրագիրը իրականանայ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Մարտի 9-ին, Մեժեվայա փող. № 30 տան տիրուհին՝ Ելիզավետա Նատիեվա, յայտնեց ոստիկանութեան, որ նախանցեալ օրը, երբ ինքը աղջկայ հետ վերադարձաւ տուն, իր բնակարանում նկատեց մի անծանօթ մարդու։ Կասկածելով՝ որ նա գող է, նա փակեց տան դուռը և փողոց դուրս գալով օգնութիւն կանչեց. այդ ժամանակ նրա աղջիկը նկատեց, թէ ինչպէս երկու անյայտ մարդիկ դուրս եկան տան լուսամուտից և անյայտացան։ Նատիեվայի ասելով, իր տնից գողացել են 300 ր. արժողութեամբ զանազան իրեր և 297 ր. փող։

◆ Նոյն օրը, Գորու գաւառի Ալէ գիւղի բնակիչ Միքայէլ Շահպարոնեան յայտնեց ոստիկանութեան, որ ամսիս 7-ին, երբ ինքը հիւր էր իր ծանօթ Գէորգի Մչեդլովի մօտ շատ խմելուց յետոյ Մչեդլովի առաջարկութեամբ մնաց նրա տանը հանգստանալու։ Բայց միւս օրը առաւօտեան վերադառնալով տուն, գտաւ, որ իրանից գողացված է 160 ր. փող։ Կասկած յայտնեց Մչեդլովի վրա։ Մչեդլովը խոստովանեց իր յանցանքը և վերադարձրեց 50 րուբլի, ասելով որ մնացածը ծախսել է։

◆ Մարտի 9-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Արշակ Բէժանեանի Ալէքսանդրեան այգում գտաւ երկու ամսական նորածին մի մանուկ։ Երեխայի փաթեթի մէջ կար մի գրութիւն հետևեալ բովանդակութեամբ. «Տարէք, ի սէր Աստուծոյ, մկրտված է»։ Երեխան տարվեց Օլգինեան ապաստարանը։

ԳԻՏՈՒԹ. ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի, մարտի 9-ին, կայացաւ Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը նախագահութեամբ Ց. Սպէնդիարեանի։

Բանալով նիստը, ժողովը, նախագահի առաջարկութեամբ, յոտնկայս յարգեց Ընկերութեան առաջին ընդհանուր ժողովի նախագահ հանգուցեալ Ալ. Քալանթարի յիշատակը։

Ապա վարչութեան փոխ-նախագահ Ս. Մելիքեան մի համառօտ զեկուցումն կարդաց Ընկերութեան 1913 թ. գործունէութեան մասին։ Վարչութեան նախագահ տ. Ց. Սպէնդիարեանի հիւանդութեան և բացակայութեան, ինչպէս և մի քանի այլ աննպաստ պայմանների պատճառով, Ընկերութեան գործունէութիւնը սահմանափակ է եղել և նա կարողացել է իր ծրագրից իրագործել միայն համերգների բաժինը, տալով երկու մեծ համերգներ։ Ներկայ տարվայ համար վարչութիւնը ընդգծել է գործունէութեան լայն ծրագիր և կազմել է մի նախահաշիւ 1000 ր. գումարի։

Երկար վիճաբանութիւններ եղան մշտական երգեցիկ խումբ ունենալու, մանկական երգերի մրցանակ տալու, ֆոնոգրաֆի միջոցով ժողովրդական երգեր հաւաքելու և այլ հարցերի մասին։

Ժողովը, հաստատելով վարչութեան առաջարկած նախահաշիւը, որոշեց միևնոյն ժամանակ՝ 1) բանակցել Թիֆլիսի ժողովարանի և մասնաւոր անձանց հետ, որ սրանք նպաստեն երգեցիկ խումբ կազմակերպելու համար 2) բանակցել հանգուցեալ Եկմալեանի մահարձանի համար կազմված մասնաժողովի և այն անձանց հետ, որոնց մօտ գումարներ են գտնվում այդ նպատակով, և ապա իրագործել մահարձան կանգնեցնելու գործը։

Ի վերջոյ ժողովը ընտրեց վարչութեան 2 նոր անդամ՝ պ. պ. Ց. Տէր-Դաւթեանին և Տիգրանեանին։ Այսպիսով վարչութեան կազմը բաղկացած է հետևեալ անձերից՝ տ. Ց. Սպէնդիարեան, տ. Ն. Դոլուխանեան, պ. պ. Ս. Մելիքեան, Ա. Վարդանեան, Մ. Միրզոյեան, Ց. Տէր-Դաւթեան և Տիգրանեան։ Վերստուգող յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին պ. պ. Ց. Սպէնդիարեան, Բ. Իշխանեան և Պ. Յակոբեան։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրոն

Առաջիկայ կիրակի օրվանից, մարտի 16-ից, Բարատովի դրամատիկական խումբը կը շարունակէ իր ներկայացումները։

Թիֆլիսի թատերասէր հասարակութիւնը անցեալ երկու շաբաթվայ ներկայացումներից համոզվեց, որ յիշեալ խումբը կազմված է առաջնակարգ ոյժերից, ծրագրած ունի հետաքրքրական հարուստ րեպերտուար, որով պէտք է գեղարուեստական լիուլի բաւականութիւն պատճառէ այս գարնանային սէզոնին իրան՝ այդ հասարակութեան։

Հաճութեամբ արձանագրում ենք, որ Բարատովի խմբի կանացի ոյժերին աւելացել է և մի նոր դրամատիկական ոյժ՝ օր. Իզաբէլլա Քալանթար, որը անցեալ ձմեռային սէզոնին խաղում էր Խարկովում, Սինէլնիկովի ռուս դրամատիկական խմբի ներկայացումներին։

ՄԱՄՈՒԼ

Ոմն Ս. Համալեան, որ իր ոյժերը փորձում է և ռուսաց լրագիրներում, զետեղել է «Հորիզոնի» վերջին համարում (№ 52) մի երկար և տաղտկալի յօդուած, որի մէջ ջանում է ցոյց տալ, թէ հայոց ամբողջ գրականութիւնը, հայ միտքը, հայ խօսքը, հայ տաղանդը այսօր կենտրոնացած է... գիտէք որտեղ... Թիֆլիսի Հայ Գրողների Ընկերութեան մէջ։ Ցաւալի է, որ Հայ Գրողների Ընկերութիւնը միայն երկու տարվայ գոյութիւն ունի։ Ուրեմն, ըստ Համալեան տրամաբանութեան, հայ գրականութիւն, հայ միտք, հայ խօսք, հայ տաղանդ գոյութիւն չունէին առաջ. այժմ նոր են հանդէս գալիս Հայ Գրողների Ընկ. մէջ։

Այսպիսի ակնյայտ անհեթեթութիւն գրելու նպատակը իսկոյն պարզվում է նրանով, որ մի քիչ յետոյ յիշեալ Համալեանը, բանալով հայհոյանքի տոպրակը, մեղադրում է «Մշակը», որ սա, իբրև թէ հալածում է Հայ Գրողների Ընկերութիւնը, ամենաստոր բամբասանք և զրպարտութիւն է թափում այդ մեծ (sic!) ընկերութեան և նրա վարիչների գլխին։

Սուտ խօսել, զրպարտել, հայհոյել—դա սովորական զէնք է դարձել այսօր հորիզոնականների շրջերում և Համալեանների շրջանում։ Բայց ստախօսութիւնը, զրպարտութիւնն էլ չափ ու սահման պէտք է ունենան, եթէ Համալեանների պէս անձինք արդէն մինչև ուղը և ծուծը վարակված են այդ ախտով։ «Մշակը» երբէք չէ հալածել Հայ Գրողների Ընկերութիւնը իբրև ընկերութիւն. նա քննադատել, պախարակել, անարգանքի սիւնին է գամել նրա վարիչների թայֆայական վարմունքը, գործելակերպը և ոչ Գրողների Ընկերութիւնը ինքն ըստ ինքեան։

Եթէ «Մշակը» ասում է, թէ Հայ Գրողների Ընկերութիւնը պարտաւոր էր երեկոյթներ նուիրել հայկական գրի 1500-ամեայ յօբելեանին, մի՞թէ սա զրպարտութիւն կամ հալածանք է. եթէ «Մշակը» ասում է, որ II, III դասարանների համբակ, խակ մանուկներին չէ կարելի անխտիր թոյլ տալ ներկայ լինել ամեն մի երեկոյթի, դասախօսութեան, ստեղծել նրանցից կլակէօրներ, մի՞թէ սա հալածանք է և զրպարտութիւն. եթէ «Մշակը» ասում է, թէ վայել չէ Հայ Գրողների Ընկերութեան իբրև նախագահ ունենալ մի գրող կամ բանաստեղծ, որին հայ գիւղացիութիւնը ամբաստանում է կեղեքումներին աջակցելու մէջ, որ հարկաւոր է այդ նախագահը վերականգնէ իր արատաւորված պատիւը և համբաւը, մի՞թէ սա հալածանք և զրպարտութիւն է։

Մենք քննադատում, հալածում ենք ոչ ընկերութիւնը, որ իր գաղափարով համակրելի է, այլ նրա վարիչների անարժան վարմունքը և գործելակերպը։ Մի՞թէ սա հասկանալի չէ։ Թէ Համալեանները զուրկ են հասարակ բաները հասկանալու ընդունակութիւնից։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 9 մարտի

«Մշակի» № 51-ում Գանձակից հաղորդվել էր, որ Գանձակի ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցական շէնք կառուցանելու նպատակով կառավարութեան թոյլտուութեամբ ժողովարարութիւն է սկսված նաև Թիֆլիսաբնակ գանձակեցիների մէջ։

Այժմ, որպէս լրումն այդ բանի, յայտնում ենք, որ շաբաթ երեկոյեան այս առիթով խորհրդակցութիւն է եղել բժշկ. Ս. Պ. Շահպարոնեանի բնակարանում, որին մասնակցել է և Մեսրոպ եպ.։ Ներկայ եղողները ստորագրել են իրանց նուէրները։

Կարևոր է, որ գանձակեցիները իրանց տուրքերը չը խնայեն լուսաւորութեան այդ տաճարի համար և մանաւանդ հայրենի քաղաքում մայրենի դաստիարակութեան կարօտ երեխաներին։ Նոր շէնքի կառուցմամբ երեխաները կազատվեն վարձու բնակարանների մի շարք անտանելի անյարմարութիւններից։ Եւ դրսի գանձակեցիք պարտաւոր են յիշել, որ իրանք իրաւունք չունենն անտարբեր վերաբերվել այս ժողովարարութեան։

Գովելի եռանդով աջակցում է ժողովարարութեան տ. Ռւ. Ս. Շահպարոնեանը, յանձն առնելով շրջել տները։ Յոյս կայ, որ գանձակեցիք կը գնահատեն նաև այսպիսի գեղեցիկ աշխատանքը։ V

—

(Հեռագիր)

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 9 մարտի

Մեծ-Ղարաքիլիսայի ինտելիգենցիայի խորհրդակցական ժողովը խորին անբաւականութիւն է յայտնում «Անգլուխ հասարակութիւն» թղթակցութեան առիթով, որի մէջ անտեղի կերպով սևացրած են գիւղի յարգելի գործիչներ տանուտէր Ուստոմեան և երեցփոխ Ցալուստեանը։

Սամաւոնի, Գասպարեան, Աստուր, Լոռեանց, Մուրադեանց, Միսկարեանց, Իսկանդարեան, Զուրաբեան, Բասհակեան, Սամիկոնեան, Մխիթարեան, Աղաբաբեան, Ակուլեան, Վահանեան, Ղազարեան, Զուրաբեան։

ԿՈՉ-ՀՐԱՒԷՐ

(Թաւրիզի Հայկազեան-Թամարեան երկսեռ դպրոցների 40-ամեայ յօբել. յանձնաժողովի կողմից)

Թաւրիզ, 10 փետր.

Թաւրիզի Լիլավա թաղի Հայկազեան-Թամարեան երկսեռ դպրոցի ներկայ հոգաբարձութիւնը, նկատի ունենալով դպրոցի տնտեսական աննախանձելի և չափազանցօրէն սուղ դրութիւնը, կանգնած լինելով նիւթական անապահովութիւնից առաջ եկած անմխիթար հանգամանքների և դժուարութիւնների առաջ և կանխապէս վախ զգալով որ դպրոցի նիւթական անանկ դրութիւնը հետզհետէ պատճառ պիտի դառնայ նրա մտաւոր անկման և յետադիմութեան ի վնաս և ի դժբաղդութիւն այնտեղ սովորող 500-ից աւելի երկսեռ աշակերտութեան, որոնց մտաւոր կրթութիւնը և բարոյական դաստիարակութիւնը մեր հասարակութեան ամենից աւելի թանկագին և գուրգուրված իղձն է, միտք յղացաւ տօնել դպրոցի 40-ամեայ յօբելեանը, յոյս ունենալով այդ տօնակատարութեան միջոցով հասարակութեան և նոյն դպրոցի արտադրած սաների նիւթական լիառատ օժանդակութեամբ ապահովել դպրոցի դրութիւնը ընդ միշտ։ Հոգաբարձութեան այս միտքը յարգվեց Ատրպատականի հայոց թեմական խորհրդի կողմից և ապա արձագանք գտաւ հասարակութեան գիտակից խաւերում։ Այսպէս՝ արդէն վճռված է յօբելեանի կատարումը, որ նշանակված է ներկայ թւի հոկտեմբերի 11-ին, ս. Թարգմանչաց տօնի օրը և ընտրված է յօբելեանական կարգադրիչ և հանգանակիչ յանձնախումբ։

Հայկազեան դպրոցը Ատրպատականի հայութեան երկրորդ մտաւոր փարոսն է Արամեան դպրոցից յետոյ (որի 60-ամեայ յօբելեանը կատարվեց անցեալ տարի)։ Նա հիմնվել է 40 տարի առաջ Լիլաւայի ծխականների համեստ միջոցներով, և շարունակվել է մինչև այսօր, հետզհետէ ծաղկելով ու առաջադիմելով, ունեցել է փայլուն շրջաններ և երբեմն իր դասընթացքը հասցրել է մինչև VI դասարանի, կրթել է մի քանի սերունդներ և ունեցել է շատ փայլուն շրջանաւարտներ, որոնք այժմ որպէս հայ կրթական անդաստանի ժրաջան մշակներ՝ պաշտօնավարում են թէ նոյն և թէ Ատրպատականի զանազան դպրոցներում։ Հայկազեան-Թամարեան դպրոցը առաջինն է իր աշակերտութեան բանակի կողմից, այնտեղ սովորել ու սովորում են 400—500 սաներ, հետևապէս առաջինն է նաև իր ծախսերի շատութեան կողմից, շնորհիւ զուգընթաց դասարանների, բայց ցաւալի է, որ նրա տնտեսականը գրեթէ բացառապէս ծանրացած է միայն իր թաղի՝ Լիլաւայի ծխականների վրա։ Խորին շնորհակալութեամբ պիտի յիշել եղբ. Թումանեանց, որոնք կառուցել են Հայկազեան և Թամարեան դպրոցի նոր փառաւոր երկյարկանի շէնքերը։

Արդ, որպէսզի այս դպրոցը կարողանայ իր գոյութիւնը պահպանել, յարատևել և ժամանակի համապատասխան առաջադիմել, պէտք է որ թէ Թաւրիզի, թէ գաւառների և թէ արտասահմանում գտնվող պարսկահայ հարուստները միահամուռ կերպով և առատաձեռն նուիրաբերութեամբ սատարեն նրան և ապահովեն։

Յօբելեանական յանձնաժողովը այն խորին համոզմամբ, որ յիշեալ դպրոցի ապահովութիւնը և յարատև առաջադիմութիւնը ամեն մի ատրպատականցի հայի—լինի նա երկրում թէ երկրից դուրս—սրտին մօտ է, լիայոյս է որ 40-ամեայ այս յօբելեանական տօնի առիթով ոչ ոք չը պիտի խնայէ ըստ կարողութեան չափու նիւթական օժանդակութիւն հասցնել նրա ապահովութեան ֆոնդին։ Ամենից աւելի վստահութեամբ կոչ ենք անում Հայկազեան-Թամարեան դպրոցի հին և նոր շրջանաւարտ սաներին, որոնց մէջ կան այժմ վաճառականներ, գործակատարներ, արհեստաւորներ, ուսուցիչներ և վարժուհիներ, որոնք մի րոպէ պէտք է յիշեն այդ սիրելի հիմնարկութեան մէջ անց կացրած իրանց մանկական կամ պատանեկական օրերը և շտապեն անկեղծ սրտով ու առատաձեռն նուիրաբերութեամբ կատարել իրանց երախտագիտական պարտքը դէպի իրանց մտաւոր ծնողը, որպէս զի նա հնարաւորութիւն ունենայ շատ և շատ մանուկ սերունդներ իր սրբազան հարկի տակ պատսպարել, գուրգուրել բարոյապէս ու մտաւորապէս և ուսման ու գիտութեան ժամանակակից զէնքերով՝ հանել կեանքի ասպարէզը։

Խնդրում ենք գրութիւնները ուղղել Թաւրիզ, պ. Զաքարիա Նազարբէկեանին։

Դրամական նուէրները՝ պ. Թադէոս Աֆթանդիլեանին։

Յանձնաժողովի նախագահ՝
Զ. Նազարբէկեան
Փոխ-նախագահ՝ Կ. Աբեան
Գանձապահ՝ Թ. Աֆթանդիլեան
Քարտուղար՝ Մ. Սահակեան

Անդամներ՝
Ց. Աւագեան
Ա. Մանասեան
Ս. Մելիք-Սարգսեան
Ա. Մելիք-Վարդանեան
Մ. Տէր-Յակոբեան

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերին-Ագուլիս, 20 փետր.

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Վերին-Ագուլիսի վարչութիւնը այսու պատիւ ունի յայտարարելու նորոգ հանգուցեալ տ. Ն. Հախնազարեանի յիշատակին—վարչութեան խնամքը վայելող գր.-ընթերցարանի համար հանգուցեալի անուան գրքեր գնելու օգտին—հանգուցեալի ամուսնուն պ. Ս. Թ. Հախնազարեանից ստացված է 100 ր., որի համար և վարչութիւնս խորին շնորհակալութիւն է յայտնում յարգոյ նուիրատուին։

Նախագահ վարչութեան՝ Աղ. Տէրեան
Անդամ-քարտուղար՝ Գր. Ղազարեան

—

Թիֆլիս, 1 մարտի

Ստացանք Նորաշէնի ս. Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի ձրի ճաշարանի օգտին Գ. Գ. Շաղինեանից 25 ր. ի յիշատակ նորոգ հանգուցեալ Ա. Ց. Բիժմիշեանի դագաղի վրա պսակ դնելու փոխարէն։ Նուիրատուին ճաշարանի վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը։

Նախագահ վարչութեան՝
Սարգիս ա.-ք. Շիոյեանց

Լ. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ ՆՈՐ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիֆլիսի առևտրական բանկին կից հաստատված է մի քանի տարիներից ի վեր թոշակարկղ բանկի ծառայողների համար։ Լևոն Մանթաշեան, որ այդ բանկի խորհրդի նախագահն է, հետաքրքրվելով ծառայողների թոշակարկղի վիճակով, նուիրել է այդ թոշակարկղին 15,000 րուբլի։

—

Թիֆլիս, 10 մարտի

«Մշակի» անցեալ տարվայ համարներից մեկում հաղորդվել էր, որ պ. Լևոն Մանթաշեան, որին ես դիմել էի պ. Մ. Պապաջանեանի միջոցով խնդրանօք՝ նպաստել հայագէտ պրոֆ. Ֆր. Մակլէրին, հրատարակելու փոտոտիպով էջմիածնի հռչակաւոր փղոսկրեայ Աւետարանը—այդ հրատարակութիւնը պ. Մակլէրը մտադիր էր լոյս ընծայել անցեալ տարի հոկտեմբերին, ի յիշատակ հայկական համազգային յօբելեանի—համաձայնել էր տալ այդ հրատարակութեան ծախքը՝ 10,000 ֆրանկ (3700 ր.)։ Սակայն, որովհետև Աւետարանի հրատարակութիւնը տեղի չունեցաւ անցեալ տարի հոկտեմբերին, եղան ենթադրողներ, թէ պ. Մակլէրը, ստանալով 10,000 ֆրանկը, ուշացնում է Աւետարանի հրատարակութիւնը։ Այդ ենթադրութիւնը սխալ է, որովհետև պրոֆ. Մակլէրը մինչև այս վերջին օրերը չէր ստացել դրամը այն պատճառով, որ պ. Մ. Պապաջանեանը խոստացել էր պ. Լ. Մանթաշեանին նախապէս ստանալ էջմիածնի հաւանութիւնը։ Այդ և մի քանի հանգամանքներ պատճառ էին դարձել, որ պ. Լ. Մանթաշեան վերջնական կարգադրութիւն չէր արել մինչև վերջերս վերոյիշեալ 10,000 ֆրանկ գումարը՝ պրոֆ. Մակլէրին ուղարկելու համար։ Մի քանի օր առաջ պ. Լ. Մանթաշեանը, որին ես դիմեցի նամակով և խնդրեցի յայտնել ինձ իր վերջնական որոշումը, հաղորդեց ինձ պ. Գ. Մուրինեանի միջոցով, որ նա հեռագրով կարգադրեց Պետերբուրգ անմիջապէս ուղարկել պրոֆ. Մակլէրին 10,000 ֆրանկը, ուստի խնդրում է ինձ գրել պ. Մակլէրին ձեռնարկել Աւետարանի հրատարակութեան։

Հաճութեամբ կատարելով այդ, ես օգտվում եմ առիթից շնորհակալութիւն յայտնելու պ. Լևոն Մանթաշեանին, որ յարգեց իմ միջնորդութիւնը, ինչպէս և պ. պ. Միք. Պապաջանեանին և Գ. Մուրինեանին, որոնք աջակցեցին ինձ այդ խնդրում։

Հ. Առաքելեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԵՐԸ ՄԵՋԼԻՍՈՒՄ ՊԷՏՔ Է ՈՒՆԵՆԱՆ ՎԵՑ ՏԵՂ

Շուտով Թէհրանում հրաւիրվելու է մէջլիսը։ Արդեօք ինչ դիրք են բռնել պարսկահայերը, կամ ինչ դիմումներ են արել, առ այժմ յայտնի չէ։

Նախընթաց մէջլիսում հայերին տուել էին մի տեղ, թէև խօսում էին երկու տեղի մասին. մի տեղը հաւասար է հայերին մէջլիսում տեղ չը տալուն։

Մենք՝ պարսկահայերս պէտք է պահանջենք վեց տեղ և ոչ մի պայմանով չը զիջենք։ Եւ ահա թէ ինչու։ Հայերը ցրված են Պարսկաստանի զանազան կողմերը, ինչպէս Նոր-Ջուղա, Թէհրան, Ղարադաղ, Սալմաստ, Թաւրիզ, Ուրմի և այլն։ Եւ այդ հայաբնակ գաւառները այնպէս անջատված են միմեանցից կանոնաւոր հաղորդակցութեան բացակայութեան պատճառով, որ ոչ մի կապ չունենն միմեանց հետ, և երբէք մի տեղի ընտրված պատգամաւորը չի կարող ներկայացուցիչ լինել միւս տեղերի հայերին։

Եւ անպայման իւրաքանչիւր բաժին պէտք է ունենայ իր ներկայացուցիչը, քանի որ հայերի դրութիւնը բացառիկ է։ Պէտք է հաշիւ չառնվի բնակչութեան թիւ համեմատական քանակութիւնը։

Պարսկաստանի հայերը պէտք է բաժանվեն հետևեալ բաժինների և իւրաքանչիւր բաժին ունենայ իր ներկայացուցիչը.

1) Սպահանը և Նոր-Ջուղան շրջակայքով։ 2) Թէհրանը, Խորասանը, Սաբզուարը, Ղազվինը, Էնզելին։ 3) Ղարադաղը իր շրջակայքով։ 4) Խոյը, Սալմաստը, Կոթուրը։ 5) Թաւրիզը, Մարաղան իր շրջակայքով։ 6) Ուրմի, Ուշնի, Սոուջ-Բուլաղ։

Իմ կարծիքով՝ մենք պէտք է պնդենք և աշխատենք իրականացնել, և շատ յոյս կայ, որ կառավարութիւնը յարգէ մեր պահանջը. մանաւանդ հայերը, իբրև կուլտուրապէս աւելի զարգացած, աւելի օգտակար կարող են լինել հայրենիքին։

Այդ լուրջ հարցի վրա հրաւիրում եմ պարսկահայերի ուշադրութիւնը։

Ռ. Արզումանեան

ՌՈՒՍ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

Թիւրքեստանի գեն.-նահանգապետ Ա. Վ. Սամսոնով հարց է յարուցել արտաքին գործերի մինիստրութեան առաջ ռուս գիւղացիների անօրինակ դրութեան մասին, այն գիւղացիների, որոնք վերջին տարիներս Եւրոպական Ռուսաստանից գաղթել են Պարսկաստան։

Այդ գաղթականները բնակութիւն են հաստատել Աթրեկ և Թիւրքեն գետերի հովիտներում, այն հողերի վրա, որոնք պատկանում են պարսից անանկացած խաներին։

Խաները սկզբում հաճութեամբ իրանց հողերը ծախում էին ռուսներին, բայց յետոյ, պարսից հասարակական կարծիքի ազդեցութեան տակ, հողերի վաճառումը դադարեցրին։

Այժմ նրանք հողը տալիս են միայն կապալով, 30 տարի ժամանակով։

Հողային բոլոր գործառնութիւնները կատարվում են գաղթականների վտանգով, որովհետև ռուս-պարսկական պայմանագրի մէջ այդ բանի մասին դիտումներ չը կան։

Հնարաւոր թիւրիմացութիւններից զերծ մնալու համար, գեն. Սամսոնովը խնդրել է արտաքին գործերի մինիստրութեան առանձին համաձայնութիւն կայացնել պարսից կառավարութեան հետ, որը ապահովէր ռուս գաղթականների իրաւունքը։

Մինիստրութիւնը մերժել է այդ խնդիրը։

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Պարսկաստանում բնակութիւն են հաստատել մօտ 20,000 ռուս գաղթականներ։ Եւ այժմ էլ նոր, աւելի մեծ գաղթականների հոսանք է շարժվում դէպի Պարսկաստան։

Գաղթականների դրութիւնը Պարսկաստանում բաւականին աղքատ է։ Նրանց մէջ տարածված է մալարիա հիւանդութիւնը, որից մեծ թւով մարդիկ են մեռնում։

Գաղթականները ապրում են [illegible]։

Տաշկենդից, գեն. Սամսոնովի յարգարանքով, ռուսների գաղթավայրն է ուղարկված Ռուսաստանից «Կարմիր Խաչի» մի խումբ։

ԿԱԼՄԷՍՏ

Վերջերս Կայոյի կնոջ ձեռքով սպանված «Ֆիգարօ» թերթի գլխաւոր խմբագիր Գաստօն Կալմէթը, [illegible]

Նա 55 տարեկան էր։

ԿԻԼԻԿԻԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Մերսին, 10 փետր.

[illegible]

...թական բարձր հաստատութիւն մը ամեն յարմարութիւնքը պիտի ունենայ Կիլիկիոյ համար։ Ալ ինչո՞ւ, կը խորհիմ, կրկին զոհողութիւններով նոր շէնքի մը ձեռնարկել, որ թէ շատ աւելի սուղ պիտի ըլլայ և թէ թերևս նախաձեռնողներուն ուժերէն վեր, երբ կարելի է եղածներն ալ տրամադրել Ընդհ. Միութեան և պայմանաւորուիլ, որ Միութիւնը և Միացեալը ստանձնեն իրենց ալ փափագին իրագործումը։ Արդէն շէնքը կայ հոն և պիտի աւարտուի. եթէ տրամադրուի նաև կարևոր գումար մը, այդ ծրագիրին իրագործուիլը աւելի դիւրին և արդիւնաւոր պիտի ըլլայ անշուշտ։

Դիտող

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 22 փետրվ.

Ազգ. ժողովը երէկ վերջապէս վճռական քայլ մը առաւ՝ վարչութեան հրաժարականը ընդունելով, տասնհինգ օրերու աւելորդ ձգձգումէ մը յետոյ, որ պարզապէս կուսակցականներու ճարտարութեամբ դրուած պայմանաժամ մըն էր վարչութեան։

Սակայն վարչութեան հոգեվարքը 15 օր յետաձգելով, կուսակցականները իրենց վարկաբեկութիւնն էր որ պատրաստեցին և ոեւէ արդիւնք չկրցան քաղել։

Ընդհակառակը հանրային կարծիքը աւելի բուռն կերպով արտայայտուեցաւ և իրենց այնքան յայտնի ու «վրան-բաց» սատանութիւնները աւելի մերկապարանոց դարձնելու ծառայեց։

Այնպէս որ՝ ի վերջոյ կուսակցութիւններն ու վարչութիւնը՝ պարտաւորուած՝ խոհեմութիւն համարեցին, իրենց վայելած վստահութեան յետին նշոյլները չկորսնցնելու համար, հրաժարիլ մէջբուսական աթոռներէ։

Երէկ Գարայեան էֆ. կացութիւնը փրկեց անցեալ նիստին մէջ գործուած սխալը դարմանելով և ընդունուած ապօրէն ու հակասահմանադրական բանաձևը օրինական ճամբու մէջ դնելով։

Գարայեան էֆ. անդառնալի հրաժարական ներկայացնելով և վարչութեան ձեռնթափութիւնը յայտնելով՝ խորհրդարանական քննութեան ենթարկուած վարչութեան մը պաշտօնի վրայ մնալու անհեթեթութիւնը սրբագրեց։

Ազգային ժողովը ընդունելով անմիջապէս այդ հրաժարականը՝ ճանչցաւ իր գործած սխալը։

Եւ վարչութիւնը ինկաւ անդարձ կերպով։

Իսկ հայկական խնդրոյն մէջ իր բռնած ուղղութիւնը և գործունէութիւնը քննելու համար կազմուեցաւ խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողով մը, որուն անդամ կարգուեցան Եղիշէ արքեպ. Դուրեան, Բարսեղ Աւետիսեան, Ռուբէն Զարդարեան, Արշակ Ալպօյաճեան և Ներսէս Օհանեան։

Այս յանձնաժողովն իր եզրակացութիւնը պիտի բերէ ազգային ժողովին, և ըստ այնմ պիտի տրուի որոշումը նախորդ վարչութեան նկատմամբ։

Այս տեսակ քննութիւն մը առաջին անգամ է որ կը կատարուի վարչութեան մը նկատմամբ, և ճիշդը ըսելով մեր ազգ. սահմանադրութեան ոգւոյն հակառակ է, վասնզի մեր սահմանադրութեան մէջ վարչութիւնները ունին լոկ խորհրդականի հանգամանք և ոչ թէ գործադիր իշխանութեան, որ պատրիարքը ինքը կանձնաւորէ։

Հետևաբար օրէնքով պատրիարքին ամբաստանութեան և դատի ենթարկուիլը նախատեսուած է, սակայն վարչութեան՝ ոչ։ Ընդհակառակը վարչութեան համար միայն մէկ պատիժ կայ, և անիկա պարսաւանքը կամ անվստահութեան քուէն է, որով կը տապալին վարչութիւնները, առանց քննութեան ենթարկուելու։

Երէկ նախընթաց մը ստեղծուեցաւ ազգային կեանքի մէջ խորհրդարանական քննութեան սկզբունքը նուիրագործուելով։

Ազգ. ժողովի այս նիստը այլապէս ալ կը ներկայացնէր շահեկանութիւն մը։

* *

Անցեալ կիրակի՝ Կովկասի ալ ծանօթ Միհրդատ Հայկազն, «Ափրիկեան Տրիպոլսոյ կնեազը», գլուխ անցնելով իրեն պէս մի քանի գիտակից «տղերց», իր բնակավայրին՝ Բէշիկթաշի Թաղ. խորհրդարանին վրայ յարձակում մը կը գործէ և Թաղականները բռնի ոստիկանական ոյժի աջակցութեամբ դուրս հանել տալով Թաղ. խորհրդարանը կը կնքէ։

Թաղ. խորհուրդի անդամներն ի զուր կընդդիմանան։ Թաղ. խորհուրդը, տեսնելով ոստիկանական միջամտութիւնը, կորզէ կնիքը անձամբ տանիլ և յանձնել պատրիարքին։

Սակայն Միհրդատ Հայկազն իր շքախումբովը կը հետապնդէ զանոնք և քաղաքին փողոցներուն մէջ կնիքը բռնի կորզելով կը տանի կը յանձնէ Գում-Գափուի ոստիկանական կայանը։ Ոստիկանապետը բարեխիղճ կը հանդիսանայ, քան Միհրդատ Հայկազն, և կը տանի կը յանձնէ պատրիարքարան։

Այս դէպքին մասին Բէշիկթաշէն հարիւր Թաղեցիներ հանրագրութեամբ մը բողոք բարձած լէին և ազգ. երեսփոխանի մը ազգային առանձնաշնորհմանց և իշխանութեան դէմ առած քայլերուն համար պատժուիլը կը պահանջէին։

Միհրդատ Հայկազն, որ ապահովաբար մինչև հիմա իր դաշնակցական ընկերակիցներուն զանազան առիթներով ցոյց տուած բաշը-բօզուքութեան անպատիժ մնալէն քաջալերուած՝ յանդգնած էր այսքան ծայրայեղութեանց դիմել, նոխազ քաւութեան հանդիսացաւ և չարաչար պատժուեցաւ։

Ազգ. ժողովը առաջին անգամ ըլլալով կրցաւ կենալ իր բարձրութեան վրայ կախակայելով զՄիհրդատ Հայկազն երեսփոխանութենէ՝ մինչև իր արարքին քննութիւնը, անկէ յետոյ տալու համար հարկ եղած որոշումը։

Եւ աւիկա օրինակելի դաս մըն էր։

Միհրդատ Հայկազն... ողբալի վիճակի մէջ ժողովէն դուրս հանուեցաւ, և առաջին անգամ ըլլալով գէթ՝ ազգային իշխանութեանց դէմ դաւաճանող մը գտաւ... իր արժանի պատիժը։

Շաւալ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Այս օրերս պետութիւնները առաջադրել են Բ. Դրան՝ Հայաստանի գլխաւոր վերատեսուչների ցանկը։ Ցանկի մէջ մտել են բացառապէս հոլլանդական և բէլգիական գեներալներ։ Թիւրքիային իրաւունք է տրված երկու հոգի ընտրել առաջարկված թեկնածուներից։

◆ Եապօնիայից հաղորդում են, որ Ակիտի շրջանում, Ասօվգօ գիւղի և Կանօմատտա լեռան մօտերքը հողի ահագին տեղահանութիւն է առաջացել, և այն տեղը, որտեղից հողը տեղահան է եղել, գոյացել է ցեխի մի լիճ, որի մէջտեղից շատրուան է խփում մի քանի հարիւր սաժէն բարձրութեամբ։ Լեռան շուրջը հողը տակաւին շարունակվում է երերվել։

◆ Թէհրանի «Րադ» լրագրին հեռագրում են Թաւրիզից, որ ռուսական նոր հիւպատոս Օրլօվը ընդունվեց նահանգապետի, բարձրաստիճան անձանց և ազգաբնակութեան կողմից մեծ յարգանքներով։ Ջևականութիւնը կրում էր Հնդկաստանի փոխարքայի ընդունման բնաւորութիւնը։ «Այդ զարմանալի չէ,— աւելացնում է լրագիրը,—որովհետև գեներալ-նահանգապետի պաշտօնը անուանական է և ռուսաց հիւպատոսն է համարվում Ատրպատականի իսկական կառավարիչը։

◆ «Ջերնոմ. Գազետայի» ասելով, Նօվօրօսիյսկում ուշադրութիւն են գրաւում Թիւրքահպատակ բանւորները, որոնք անընդհատ դրամ են փոխադրում դէպի հայրենիք։ Տեղական ցեմենտի գործարանների թիւրք-բանւորները և թիւրքահպատակ հայ-բեռնակիրները ամեն ամիս մեծ գումարներ են փոխադրում Թիւրքիա իրանց ընտանիքները։

◆ Ինչպէս հաղորդում է Թաւրիզի «Միտք» թերթը, փետրվարի 22-ին, Թաւրիզում Ալ. Տէր-Վարդանեանի խմբագրութեամբ և հրատարակութեամբ լոյս է տեսել պարսկերէն լեզւով «Խօրշիդ» (Արև) անունով մի շաբաթաթերթ, որը սիրալիր ընդունելութիւն է գտել ժողովրդի կողմից։

◆ Զմիւռնիայում, Մէրսինում, Ադանայում և Մալաթիայում մահմէդականները բօյկօտ են յայտարարել յոյների և հայերի դէմ։

◆ Կ. Պոլսից և Կրրք-քիլիսէի զօրքերի մասը հրաման ստացաւ մեկնել կովկասեան սահմանը։

◆ Գերմանիայում Թիւրքիան պատուիրել է 4 հիդրօպլան։

◆ Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ ամեն օր մեծ քանակութեամբ զօրք և ռազմամթերք է ուղարկվում դէպի Տրապիզոն։

◆ Բերլին է մեկնում ռուս զինւորական մինիստր Սուխոմլինօվը՝ զինւորական յանձնարարութեամբ։ Բերլինից մինիստրը անցնելու է Պարիզ։

◆ Կ. Պոլսում հրատարակվող «Թէրջիմանը» սկսել է ռուսատեաց արշաւանք և ապացուցանում է, որ Ռուսաստանի և Աւստրիայի միջև պատերազմ ծագելու դէպքում Թիւրքիան պաշտպանելու է վերջինին։

◆ Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ լուրերի համաձայն՝ մեծ վէզիրը հրաժարական է տալու։

◆ Բոլոր նշաններից երևում է, որ Գերմանիայում ներկայումս տիրում է երկու հոսանք. մինը կողմնակից է Ռուսաստանի հետ անմիջապէս միջադէպ ստեղծելուն. այս հոսանքի գլուխ կանգնած է կրօնպրինցը։ Միւս հոսանքի ներկայացուցիչն է Վիլհելմ կայսրը, որ կամենում է սկզբում կնքել Գերմանիային շահաւէտ պայմանագիր Եապօնիայի հետ՝ առաջ քան Ռուսաստանի վրա վերջնականապէս ճնշումն գործադրելը։

◆ Այս տարի Նօբէլի մրցանակը կազմում է 204,000 ֆրանկ։

◆ Պարիզում մրրիկը չը տեսնված վնասներ պատճառեց։

◆ Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ շատ հաւանական է, որ գեներալ Սանդէրսը և միւս օֆիցէրները կանչվեն Գերմանիա՝ ի նկատի ունենալով քաղաքական դրութեան ներկայ սուր բօպէն։ Այդ հաւանականութեան առիթով գերմանական միսսիան շարունակ խորհրդակցում է թիւրքաց կառավարիչ անձերի հետ։

◆ Պարիզից հեռագրում են, որ տ. Կայօն գտնվում է այն բանտային սենեակում, ուր եղել են Էմբէրը, Միշէլը, Բօմպարը, Մերէշին, Սաինգէյլը։ Կայօյին պաշտպանելու յանձն է առել յայտնի փաստաբան Լաբօրին։ Ամենամեղմացուցիչ դէպքում դատաւճիռը որոշելու է երկու տարով բանտ։ Ողբերգութեանը մեծ դեր է խաղացել, ըստ երևոյթին, Կայօյի առաջին կինը, որ «Figaro»-ի խմբագիր Կալմէտտին տուել էր հին նամակների մի կապոց, որոնցից և օգտվեց Կալմէտտը։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Պուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երեխայոց հիւանդութ.։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վերաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—28

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբուտօվսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Էլէքտրօթէրապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։

Տէլէֆօն № 388.

(ա. օ.) 112. 100—23

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(В. 54178) 39—32

ՍՏՕՄԱՏՕԼ

ԱՏԱՄԻ ԿՐԷՄ

Ատամները պահում է առողջ, ամուր և սպիտակ դրութեան մէջ։

Գինը 35 կոպ.

ՍՏՕՄԱՏՕԼ ԸՆԿ.

ՍՏՕԿՀՕԼՄՈՒՄ.

Պահեստը Կովկասեան Ընկ. Դեղային Ապրանքների խանութում։

(M. 50490) 8—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ

հետևեալ աշխատասիրութիւնները «Գուտտենբերգ գրախանութի հրատարակութեամբ.

1) «Կովկասեան ժողովուրդների ազգաբնակչական կազմը, պրօֆեսիօնալ խմբաւորումը եւ հասարակական շերտաւորումը» (ստատիստիկական-տնտեսական ուսումնասիրութիւն), ներքին գործերի մինիստրութեան կենտր. կօմիտէտի աւագ խմբագիր Ս. Պատկանովի յատուկ առաջաբանով։ Գինը 75 կոպ., եր. 208.

2) «Экономическія и общественныя основы армяно-грузинскаго антагонизма» (критическій анализъ). Գինը 40 կ., եր. 96.

Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներին։ (օ.մ.) 213. 5—1

Թիֆլիսի հայ գրավաճառների մօտ ծախվում են ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ հետևեալ հրատարակութիւնները.

1) Եղիշէ (Բ. տպ. Թանգարանիս).	20 կ.
2) Ղազար Փարպեցի.	30 կ.
3) Կիրակոս Գանձակեցի	30 կ.
4) Ստեփաննոս Օրբէլեան.	50 կ.
5) Յովհ. կաթ. Դրասխանակերտցի.	30 կ.
6) Արիստակէս Լաստիվերացի.	20 կ.
7) Սեբէոս եպիսկոպոս.	40 կ.
8) Մովսէս Կաղանկատուացի	40 կ.
9) Յակոբ Շահամիրեանի Որոգայթ Փառաց.	50 կ.
10) Մովսէս Խորենացի.	40 կ.
11) Կանոնագիրք Հայոց.	60 կ.
12) Կորիւն պատմ. ս. Մեսրոպայ.	5 կ.

Վերջին 4 գիրքը նոր են լոյս տեսած։ Մամուլի տակ է Եզնիկ Կողբացի։

215. 1—1

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ ամեն ուրբաթ օր, ցեր. ժամը 1-ին Ընկ. սեփական շէնքում (Պուշկինեան փող. վրա) տեղի կունենայ ԱՃՈՒՐԴ, ազատ գներով, Ընկերութեան վրա մնացած հետևեալ տների վերաբերմամբ.

1) Արտէմ, Վարդան և Գրիգոր ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՆԵՐԻ նախկին տունը, 5-րդ քաղաքամասում, Գեօրգիէվսկայա հրապարակի և Արղութինսկայա փողոցի վրա։

2) Աւետիք ՀԱԽՆԱԶԱՐԵԱՆԻ նախկին տունը, 7-րդ քաղաքամասում, Վիննի զաւիվայրի վրա։

3) Աննա ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆԻ նախկին տունը, 5-րդ քաղաքամասում, Վիննի զաւիվայրի վրա։

4) Նինա և Մարիամ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՆԵՐԻ նախկին տունը, 6-րդ քաղաքամասում, Մնացականօվսկայա փող. վրա։

Բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները աճուրդի պայմաններին վերաբերեալ ցանկացողները կարող են ստանալ ամեն օր Ընկերութեան Վարչութեան դիւանատանը։

(օ. մ.) 218. 3—1

ՑԻՆԿՕԳՐԱՖԻԱ Ս. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ եւ Ա. ՍԻՒՅՃԵԱՆ

Պատրաստում է ԿԼԻՇԷ ցինկի, եմալի եւ զալվանօ նաեւ կարմիր եւ դեղին պղնձի վրայ. գործարանում մտցուած են արտասահմանի ամենակատարելագործուած միջոցները. Ձեռքով պատրաստելու միջոցը վերացուած է. դրուած են էլէկտրաշարժ փոքրող մեքենաներ, որոնք հնարաւորութիւն են տալիս հարկաւոր դէպքում 2—3 ժամում ստանալ բոլորովին պատրաստ կլիշէ։ Վատ օրիգինալների ուղղումն. գները զգալի պակասացրած են։

Տփխիսում. Պուշկինի պասսաժ. . . հեռախօս № 9.42.

Ռոստովում դ./վ. Տեմեռնիցկայա № 125. » » № 39.07

(Ե. ու. կ.) 205. 4—2

ԱՇԽԱՐՀԷ ԱՇԽԱՐՀ

ԿԱՄ

20,000 ՎԵՐՍՏ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ

Գեղարուեստական ուղևորութիւն

ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Ուսումնասիրութիւններ և տպաւորութիւններ։ (Բազմաթիւ պատկերներով)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հատոր առաջին

Պոնտոսի կովկասեան ափերը.—Բաթում, Սուխում, Նոր-Աֆօն, Նօվօրօսիյսկ։
Ղրիմ.—Թէօդօսիա, Սիմֆէրօպօլ, Բախչիսարայ, Եալտա, Սեւաստօպօլ։
Միջին Ռուսաստան.—Եկատերինօդար, Ռօստով, Նոր-Նախիջևան, Մինսկ, Սմօլենսկ։
Ցարերի մայրաքաղաքները.—Մօսկվա, Պետերբուրգ։
Ֆինլանդիա.—Վիբօրգ, Իմատրա, Հէլսինգֆօրս, Աբօ։
Լեհաստան.—Վարշավա, Լիտօվսկ։

Հատոր երկրորդ

Շուեդիա.—Ստօքհօլմ, Ուպսալա, Մալմօ, Տրելբօրգ։
Պրուսիա.—Բերլին, Հանօվէր, Օսնաբրիւկ, Հալլէ, Բրեսլաու։
Սաքսօնիա.—Լայպցիգ, Դրէզդէն։
Աւստրիա.—Լեմբէրգ, Կրակով, Վիէննա, Պրագա։

Հատոր երրորդ

Իտալիա.—Ուդինօ, Վենետիկ, Վերօնա, Բօլօնիա, Ֆլօրէնցիա, Հռոմ, Նէապօլ, (Պոմպէյ և Վեզուվ) Ջենուա, Միլան։
Շվէյցարիա.—Լօզան, Ժընէվ, Մօնթրէ, Շիլիօն։

Հատոր չորրորդ

Ֆրանսիա.—Լիօն, Դիժօն, Պարիզ, Կալէ։
Անգլիա.—Դուվր, Լօնդօն։

Հատոր հինգերորդ

Բէլգիա.—Օստանդ, Բրիւսէլ, Անտվերպէն։
Հօլլանդիա.—Ռօտերդամ, Հաագա, Ամստերդամ, Զաանդամ։

Ամբողջ գործը կազմում է մօտ 2000 երես «Գեղարուեստի» դիրքով։

ԳԻՆԸ 25 ՌՈՒԲԼԻ

Բացված է բաժանորդագրութիւն առաջին հատորի համար—4 ՌՈՒԲԼԻ։

Դիմել հեղինակին՝ Тифлисъ, Гарегину Левонянъ. Արտասահմանից՝ Tiflis (Caucase Russie) G. Lévonian.

Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում «Գեղարուեստի» խմբագրատանը (Большая Банкская № 4), ինչպէս և «Cafe Central» սրճարանում, Երևանեան հրապարակ։

(Ե.) 145. 10—4

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный